

BUITEN

14^e JAARGANG N°. 10.

ZATERDAG 6 MAART 1920.

DE NIMMERZAT.
Naar de tekening van Sj. Kuperus.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE NIMMERZAT, ILLUSTRATIE	BLZ. 109
DE STERRENHEMEL IN MAART, DOOR A. A. N.	„ 110
KINDEREN DER ZEE (10), NAAR HET ENGELSCHE VAN H. DE VERE STACPOLE	„ 110
SCHOONHOVEN, DOOR W. F. J. DEN UYL, GEÏLL. BLZ. 112—116	
HET LICHTGEVENDE SCHILD, UIT DE NACHTMERRIE-VER- HALEN VAN H. F. BLAVATSKY	BLZ. 114
VOLKSRAADSELS, DOOR DE R.	„ 117
DE „TENT” NABIJ ENKHUIZEN, DOOR A. L., GEÏLL. BLZ. 117—119	
DE VINKENSLAG, DOOR G.	BLZ. 118
JAPAN OP ZIJN SMALST, DOOR DE R.	„ 118
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR, DOOR F. ST. MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	„ 119
SNEEUWKLOKJES, ILLUSTRATIE	„ 120
ONZE WINDMOLEN-TYPEN	„ 120

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE STERRENHEMEL IN MAART.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 7.5 uur sterretijd, d. i. omstreeks 8 uur middelen tijd. Men zie het kaartje in de N. R. Ct.

Zenith: Giraffe, Lynx;

Noorden: Kleine Beer, Cepheus, Draak, Hagedis, Hercules, Lier, Zwaan;

Noordoosten: Kroon;

Oosten: Groote Beer, Boötes, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, groote en kleine Leeuw, Maagd;

Zuidoosten: Beker, Lynx, Sextant, Waterslang;

Zuiden: Schip Argo, Duif, Eenhoorn, Haas, groote en kleine Hond, Kreeft, Tweelingen;

Zuidwesten: Vloed Eridanus, Orion;

Westen: Driehoek, Perseus, Ram, Stier, Visschen, Wagenman, Walvisch;

Noordwesten: Andromeda, Cassiopeia, Giraffe, Pegasus.

De Winter-constellaties verdwijnen deze maand langzamerhand in de avondschemering.

De Melkweg loopt te 8 uur van het Zuiden naar het Noorden.

Ook in Maart is het Zodiakaallicht zeer goed waarneembaar. Men zoekt op maanvrije avonden, dus na den 8^{en} en vóór den 23^{en}, ongeveer anderhalf uur na zonsondergang, liefst onder gebruikmaking van het kaartje in de N. R. Ct., naar een matte lichtpluim die schuin naar links hellend op den Westers-horizon staat.

De Gegenschein gaat in Maart van den Leeuw in de Maagd over en staat vrij gunstig; het zal bij afwezigheid van maan, dus in het midden der maand, misschien wel mogelijk zijn dit vage en zeer zwakke schijnsel een enkele maal te vinden, maar dan moet de hemel toch veel helderder zijn, dan hij in de overigens zoo prachtige Februari-maand was.

De tijdsvereffening neemt in Maart sterk af: in het begin der maand is de zon 13 minuten, in het eind nog maar 4 minuten bij de klok achter.

De zonnevlekken beschrijven deze maand banen over de schijf, die sterk naar het Noorden gekromd zijn.

Den 20^{en} Maart te 10 uur bereikt de zon het voorjaars-nacht-eveningspunt; de lente vangt aan, en de zon beschrijft haar dagelijksche baan in het Noorderhalfrond des hemels. Echter is al sinds den 18^{en} de dag langer dan 12 uren. Men rekent namelijk de opkomst en den ondergang der zon niet naar het midden der schijf, maar naar den bovenrand, die bovendien zeer merkbaar door de straalbreking in den dampkring omhoog wordt getild.

Op het oogenblik, dat naar deze opvatting de dag begint of eindigt, staat eigenlijk het middelpunt der schijf bijna een graad onder den horizon en dat geeft telkens een winst van ongeveer zes minuten. Ik verwijs naar de uitvoerige uiteenzetting in No. 9 van den zevenden jaargang.

Algol minima zijn waarneembaar: 6 Maart te 10 uur, den 9^{en} te 7 uur, den 26^{en} te 11 uur en den 29^{en} te 8 uur. De ster Mira Ceti verdwijnt in Maart in de avondschemering; zij is vrijwel tot hare minimale helderheid (9.^m7) gedaald.

Mercurius is in het begin der maand (tot den tienden ongeveer) onder zeer gunstige omstandigheden als avondster te zien: de planeet gaat dan anderhalf uur na de zon onder. De grootste Oostelijke elongatie (18°) bereikt zij 3 Maart.

Venus is alleen in de eerste helft van Maart nog in de heldere ochtendschemering waarneembaar.

Mars komt 1 Maart omstreeks 11 uur, den 31^{en} al iets vóór 9 uur op. Den 14^{en} komt zij in de Weegschaal tot stilstand, en gaat vervolgens terug, d. i. naar rechts (naar het Westen) loopen. De oppositie is op de komst, en de planeet zal nu veel helderder worden. De schijf neemt deze maand van 11" tot 14" toe.

Jupiter en Saturnus zijn bijna den heelen nacht zichtbaar. Beide planeten loopen langzaam terug, Jupiter in de Kreeft, Saturnus in den Leeuw.

DE WATERSLANG EN DE LUCHTPOMP.

Het sterrebeeld Waterslang (Hydra) is een der uitgebreidste van den hemel. De kop (de sterren δ , ϵ en ζ , zie het kaartje in No. 6 van dezen jaargang) is ten Zuidoosten van de Kreeft te vinden, de staart bij de Weegschaal. Het is dientengevolge ondanks zijn Zuidelijke ligging bijna het heele jaar door althans gedeeltelijk zichtbaar. De staart verdwijnt in Juli in de avondschemering, maar in September komt de kop alweer in het Oosten te voorschijn, de ster der tweede grootte α (Alford), die men gemakkelijk op het verlengde van den boog γ — α van den Leeuw vindt, in October. In den Almagest heet het sterrebeeld $\Upsilon\delta\epsilon\zeta$ en het is dus wel heel jammer, dat de Hollandsche zeevaarders omstreeks 1600 onder de sterrebeelden, waarmede zij den Zuidelijken hemel bevolkten, ook den Mannelijken Waterslang (Hydrus) hebben opgenomen.

Heel veel merkwaardige objecten treft men in het sterrebeeld Hydra niet aan. De ster ϵ (3^m5) heeft op 3'⁵ afstand een begeleider van de 7^e grootte. Even ten Oosten van de ster der 3^e grootte γ , die men ten Zuiden van Spica vindt (ik verwijs hiervoor naar het kaartje, dat ik in het nummer van 3 April e.k. hoop te plaatsen), staat de curieuze veranderlijke ster R Hydrae, reeds in 1704 door Maraldi ontdekt: men kende toen alleen Mira Ceti (sedert 1596), Algol (sedert 1667) en α Cygni (sedert 1686) als veranderlijke sterren en het is tot 1782 bij dit viertal gebleven. De ster wisselt in een periode van veertien maanden tusschen de grootten 3.5 en 10, en is in haar maximum gemakkelijk voor het bloote oog zichtbaar. De periode schijnt geleidelijk korter te worden: in het begin der 18^e eeuw werd zij op meer dan 500 dagen geschat, thans op 425 dagen.

Bij de ster μ is een mooie planeetnevel te vinden, die zich in een kleinen kijker als een iets of wat nevelachtige ster van de 8^e grootte voordoet.

Ten Zuiden van μ en ten Zuidwesten van α Hydrae vindt men het onaanzienlijke sterrebeeld Luchtpomp (Antlia pneumatica, meestal enkel Antlia genoemd), dat door Lacaille is ingevoerd.

Tusschen Antlia en Sextant eindelijk treft men nog op den atlas van Bode (1799) het sterrebeeld Kat (Felis) aan, door Lalande aan den hemel geplaatst als een hulde aan de superieure kwaliteiten van dit huisdier, waarvan Lalande een groot bewonderaar was. Het beeld is spoedig in onbruik geraakt. De zonderlinge gewoonte der astronomen, om steeds weer nieuwe sterrebeelden te vormen, is in de negentiende eeuw voor goed opgegeven.

A. A. N.

KINDEREN DER ZEE.

10) Naar het Engelsch van H. de Vere Stacpoole.

BOEK II.

HET LAND VAN DE ALK.

HOOFDSTUK I.

NAAR HET NOORDEN!

DE „President Girling” keerde door de Straten van Tsushima terug, vandaar door de Binnensee, langs een paradijs van eilanden naar Osaka, met een menigte heete schoorsteen, die zich verhieven tegen het blauw van den zomerhemel.

Hier namen zij Neilsson aan boord, gelijk met een order uit Kopenhagen, via Tonkin, om verder te stoomen naar het eiland Yaku, ten einde tusschen deze plaats en Oho Sima peilingen te doen voor de Japansche regeering. Daarna ging zij door de Pescadores en de Hainan straat naar Tonkin terug.

Hier lag zij tot Kerstmis voor anker, en vertrok op Nieuwjaarsdag naar Manilla.

Toen Ericsson van zijn verlof aan wal te Noto, weër aan boord kwam, had hij zoo volkomen zijn zelfbeheersching herkegen, dat niemand zou hebben kunnen vermoeden dat hij geen aange-name ondervindingen aan land had gehad.

Zelfs Magnuss werd hierdoor van de wijs gebracht; eerst een paar dagen later zag hij dat er een verandering had plaats ge-grepen bij zijn vriend.

Ericsson, die altijd vroolijk was geweest, werd nu dikwijls zonder eenige bepaalde reden zwaarmoedig; hij deed machinaal zijn werk, en soms onverwachts lag op zijn gelaat een gejaagde uitdrukking zooals het uiterlijk is van een man, geplaagd door dringende schulden, of wel van iemand die aan een groote ramp is ontkomen, waarvan de herinnering nog nawerkt.

Als men vroeg naar zijn doen en laten aan wal, werd hij prik-kelbaar en driftig, en Magnuss, het een bij het ander voegend, kwam tot de overtuiging, dat er iets met zijn vriend was gebeurd, dat hem zoo had doen veranderen, en dat dit, wat het ook zijn mocht, in verband stond met het meisje dat hij gezworen had te ontmoeten.

Later, in Tonkin en Manilla, merkte Magnuss nog iets vreemds op. Ericsson, de pretmaker, werd stil, als het woord „meisje” werd uitgesproken, en eens zelfs onder het eten, toen hij niet op zijn hoede was, begon hij de vrouwen in het algemeen zoo te beschul-digen van alles wat leelijk was, dat Johansson, een gehuwd man en huisvader, hem scherp terechtwees.

Op een dag in de haven van Manilla kwam de „Zeelander” naar hem toe en herinnerde hem aan zijn belofte van een flesch rum, voor het onklaar maken van den kabel. Hij zou den man bijna hebben geslagen; toen, zich beheerschend, gaf hij hem een paar kronur en wendde zich eensklaps om. Die man en Baken No. 5 waren zijn aartsvijanden, want het scheen hem toe dat deze twee noodlottige dingen hadden medegeholpen om het treurspel te voltooien, het treurspel hetgeen Magnuss vermoedde, maar waarvan hij de opheldering nog moest hooren.

Van Manilla vervolgde het schip zijn mooie reis langs Labuan en daarna door de Straat van Malakka naar den Indischen Oceaan, langs de noordelijkste Maldiven en door de Roode en Middellandsche Zee naar Marseilles.

Hier ontving het de order naar Kopenhagen terug te keeren en af te monstereen.

Als het samenzijn aangenaam is geweest, brengt het afmonstereen na een lange reis altijd een sombere stemming teweeg. Het is als het scheiden van menschen die langen tijd samen hebben gewoond, en toen de „President Girling” in Kopenhagen afmonsterde, was Magnuss zoo aangedaan, dat hij na zijn geld te hebben ontvangen, niets anders deed dan rondjes geven in de „Riga Taverne,” terwijl hij zelf zooveel rum dronk, dat hij sentimenteel en huilerig werd.

Ericsson bleef bij hem om hem tegen klaploopers te beschermen en kreeg hem ten laatste veilig naar buiten en de kade af.

Aan de kade, dichtbij de „President Girling”, lag de roodgepijpte „Bothnia” van de Deensche Stoomvaart Maatschappij. Zij zou nog dienzelfden dag naar Leith en IJsland vertrekken.

De aanblik van haar dekken en reddingsgordels met „Bothnia, Kjöbenhavn” was Magnuss te veel. Hij wilde onmiddellijk mede. Zij zouden immers toch naar IJsland gaan, waarom dan maar niet dadelijk?

In zijn abnormalen toestand scheen het hem toe, dat hij er niet vroeg genoeg kon komen. Vestmannaeyjar en Vik, en Fug-laskar, zich eenzaam verheffend uit de zee, rezen op voor zijn geestesoog, alsof zij aan den anderen kant der haven lagen.

Toen werd hij aangeropen door den tweeden officier van de „Bothnia” die op het laden, dat bijna was afgelopen, toezag, en dit besliste de zaak.

Ericsson kocht twee derde klas plaatsbewijzen aan het car-gadoorskantoor, ging de bagage halen, welke nog op het dek lag van de „President Girling”, en liet Magnuss achter aan boord van de „Bothnia” om nog meer vrienden te maken onder de bemanning.

Toen hij uit het kantoor kwam, ontmoette hij Helgi Olsen, die met een half dozijn anderen de „Riga Taverne” verliet.

Toen deze vernam, dat Ericsson nog dien dag zou vertrekken, lachte hij.

„En hoe staat het met dat pond tabak en het nieuwe paar schoenen dat ik je zou koopen als we in Reykjavik aankwamen? Hoe zal ik je dat betalen als je nu weggaat? Je doet beter op de volgende boot te wachten.”

Ericsson draaide zich om en liep weg zonder een woord te zeggen.

HOOFDSTUK II.

REYKJAVIK.

Zij deden Leith aan, en stoomden toen naar het Noorden; de Schotsche kust lag aan bakboord- en de Noordzee aan stuurboord-zij, groen en frisch met witte schuimkoppen, onder den helder-blauwen voorjaarshemel. Zij passeerden Peterhead en de visschers-vloten, Duncansby Head, en voeren door de baai van Pentland naar den Atlantischen Oceaan.

De maand Mei belichtte de geheele Noordelijke wereld, vanaf de Húnaflóy tot Jan Meyen's Eiland, en van Jan Meyen's Eiland tot de bergen van Groenland.

Het jaargetijde was prachtig, want toen zij de IJslandsche kust

naderden, hing over de zee een dier ijzige stilten, welke gewoonlijk slechts voorkomen in den laten zomer; het was warm weer en de gezichtseinder ging schuil onder een fijne mist, terwijl de duikende zeevogels rimpels rondom zich in het water verspreid-den, alsof zij in een vijver zochten naar visschen.

Zij kwamen het Paradijs der vogelen van het Noorden binnen; roodgesnavelde papegaaiduikeers doken onder, als het schip naderde, geheele zwermen dompelden tegelijk onder, en verder in den damp welke over de ijzige golven hing, kon men de witte rotspelikanen zien visschen, die zich soms plotseling als steenen lieten neervallen in het water en hierdoor het schuim meters hoog opwierpen.

Toen kwam IJsland in zicht. De zon overgoot met haar stralen de Vatna Jokull, dien grootschen, met ijs bedekten berg, die vaag, als door den mist welke boven de woeste kust hangt, zichtbaar is.

Zij legden aan bij de Westmannseilanden, spleten van basalt, die als scherpe tanden uit de zee oprezen, met een groene haven door klippen beschut, waarop tallooze meeuwen hun spookachtig gekrijsch deden hooren. Hier bevonden zich ook de alken, die in grooten getale van de rotsen opvlogen, hen begroetend met hun klagelijke stemmen, die door de klippen werden weerkaatst, als een geluid dat aan doedelzakken deed denken, zingend, weenend, alsof alle geesten der eenzaamheid hunne verlatenheid uitschreeu-den. Deze klanken volgden hun toen zij het anker lichtten en den steven naar Reykjavik dat in het Westen lag, wendden, langs de Zuidkust, voorbij Bergthorshool en Krisuvik, totdat Fug-lasker, waar Magnuss zich zoolang op had verheugd, in de verte zichtbaar werd, een eiland, dat zich als een toren midden in den Oceaan verheft.

Op de geheele aarde is geen land, aan IJsland gelijk.

Hier aan de Zuidkust kan men de heuvels en kreeken zien, de breede plateaux en het schuim, brekend op de rotsen. Enge weet, dat ge u temidden der woeste eenzaamheid bevindt, dat deze plateaux onbewoond zijn, dat geen voetstap ooit deze heuvelen betrad, dat er nauwelijks een boom in dat geheele land groeit, en dat, indien ge schipbreuk zoudt lijden, slechts het drijfzand u zou opnemen. Ge ziet een wit wolkje zooals de rook van een trein — het is die van een ziedenden „laugg” die vroolijk en geheel alleen kookt, temidden van basaltrotsen en het oude mos der lava-beddingen.

En ge blijft staren, aangetrokken door deze woestenij, totdat haar bekoring u aangrijpt, tot de grijze en zacht mauve en donker-paarse tinten, de scherpe kreeken en sombere, eenzame heuvelen zich vastprenten in uw geheugen, waaruit zij nooit meer kunnen worden weggewischt. Tegen den avond stoomden zij rondom Reykjanen, en daar lag voor hen, badend in helder daglicht, beschenen door een zon die den geheelen zomer nooit geheel zou ondergaan, de Faxa-Fjord, met Reykjavik tegenover den Snaefel gelegen, vijftig mijlen ver over de uitgestrekte baai.

Toen men voor anker ging liggen, werd het schip door kust-booten omringd, en Magnuss, wild van vreugde, hing over de verschansing, oude vrienden aanroepend; Ericsson die naast hem stond, was haast even opgewonden als hij en deed mede.

„Daar is Bjarni Olsen's boot!” riep Magnuss. „Hei daar, Olsen, ken je mij niet meer?”

„Roei ons eens aan land, mij en mijn maat. Het is Ericsson — Erikr Ericsson. —”

„Bjarni,” schreeuwde Ericsson, toen Magnuss was heengegaan om hun bagage te halen. „Is er nieuws?”

„Ja, er is slecht nieuws — slecht nieuws voor je, Ericsson. Heb je geen brieven gekregen? 't Is je oude vader, hij is dood! Ja, de winter was te veel voor hem; maar ik zal je er alles van vertellen als je in de boot bent.”

Ericsson trok zich terug van de verschansing en zag als ver-suft om zich naar de menigte passagiers die het dek vulden, en de IJslanders, die gekomen waren om hun vrienden te verwel-komen.

Zoo was dan zijn oude vader dood; de eenige bloedverwant die hij nog in de wereld bezat. Het was een harde slag voor hem, want de oude man was een goed vader voor hem geweest en de herinnering aan hem bracht hem de eerste dagen zijner jeugd weer te binnen. Hij drukte zijn hand tegen de oogen en scheen daarna weer tot zichzelf te komen; toen volgde hij Magnuss langs de kajuitstrap, naar de boot.

Indien Magnuss in zijn plaats ware geweest, zou hij luide hebben gejammerd en geweend, en dan in den eersten den besten kroeg aan wal zijn gegaan, om zijn leed te verdrinken.

Toen zij in de boot waren, stiet Olsen af; hij roeide met riemen, die nauwelijks breeder waren dan hun steel.

„En hoe staan de zaken in Reykjavik?” vroeg Magnuss. Deze vraag deed Olsen alles omtrent Ericsson's vader ver-geten.

„Zaken? Wie kan nog zaken verwachten als die vervloekte Regeering met de Denen samenheult? Stel je voor! Het laatste was — verbeeldt je — een wet, welke den invoer van geestrijke dranken en alle soort van alcohol verbood!

„Hemelsche goedheid!” riep Magnuss. „Bedoel je daarmee dat wij, als wij straks aan wal zullen komen, geen borrel meer kunnen drinken?”

O, zoo erg was het nog niet. Men mocht al het goedje dat nog op het eiland was, opdrinken, maar er mocht niets meer worden inge-voerd.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

DE HAVEN TE SCHOONHOVEN. HET DRIEHOEKIGE DAK OP DEN ACHTERGROND IS DAT VAN DE WAAG.

SCHOONHOVEN.

AN de vriendelijke rivier de Lek, en omringd van opene, hollandsche weilanden, ligt Schoonhoven. Een oud stadje, waarover al heel wat eeuwen zijn heen-gegaan met een bonte wisseling van gebeuren. Maar zooals een vogel aan den hemel, waarlangs hij vliegt, geen spoor na zich laat, aldus zijn de stemmen, de daden, de aanblikken van dat verleden te niet gegaan. Doch niet zóó grondig of er zijn nog wel enkele bouwwerken, uit die als rook opgegane tijden, ons overgebleven.

Zoo rijzen nog aan de breede Haven (afb. hierboven), met haar, naar 18e eeuwsch fatsoen gesnoeide lindeboomen, het stadhuis en de Sint Bartholomëuskerk, die beiden meer dan vierhonderd jaren tellen.

Op de plaat uit van Berkum's „Beschrijvinghe der stad Schoonhoven” (afb. op blz. 113 boven) aanschouwen wij het stadhuis nog in betrekkelijken welstand, met fier omhoog strevende lijnen en een blauw-leien dak.

Wel waren ook toen al ingrijpende veranderingen aangebracht, zooals uit de jaartallen op de beide balustraden blijkt, maar in hoofdzaak was het gebouw toch ongerept gebleven. Doch weinige jaren nadien (omstreeks 1775), is al dat mooie droevig verminkt. Toen werden de spitsbogige ramen, met hun in-lood-gevatte ruitjes, ruw uitgekloven, en de teere bogen toegemetseld. Lijzige, vierkante ramen, potsierlijk aandoend in den gothieken gevel, kwamen de plaats der oude innemen.

Nog altijd zijn de wonden in den voorgevel te zien, welke men toebracht om de fraai-gehouwen natuursteen pilasters, die van de dak-balustrade af naar omlaag dropen, te verwijderen (zie de volgende afbeelding).

Daarna, om al die wondteekens te verbergen, werd gansch de gevel-van-blonden-natuursteen besmeurd met grijze kalk.

Veel meer is in die dagen — wellicht nog wat later — geschonden en veranderd. De gladde, blauwe leien werden afgenomen en kleurloze verglaasde pannen daarvoor in de plaats gelegd. Ook de vroolijke dakkapellen onkenbaar vertimmerd, enkele daarvan zelfs geheel afgebroken. De middeleeuwsche hoofddeur moest plaats maken voor een minderwaardige en daarboven zag men een kunsteloze lantaren vasthechten. Van blauwen steen werd het open bordes opgetrokken, vloekend tegen den blonden achtergrond. En meer, veel meer werd er misdaan.....

Maar de contouren van voorheen zijn toch in wezen gebleven, en in onzen tijd, als de avond al die vernielingen verheimelijkt, en het maantje, ver achter den toren, in den hemel staat, het ge-

bouw schaars verlichtend, is 't of we nog aanschouwen mogen de oude, ongerepte schoonheid, van die ootmoedige kunst der middeleeuwen.

Met voldoening zagen de ^{*}Schoonhovenaren van 1775 op hun herboren stadhuis neer. Zoo lezen we bij een rijmend tijdgenoot den vreugdekreet — in zijn beschrijving van het stadhuis uit omstreeks 1780 — „dat daaraan in 1775 zooveel is verbeterd, „en men er meest vooral in de plaats der oude kruiskozijnen en „ramen nieuwe engelsche schuiframen heeft ingemaakt, terwijl „de toren geheel vernieuwd en cierlijk is opgemaakt.”

Ook het interieur werd naar den eisch des toenmaligen tijds ingericht, en zooals aan muren, aan dak en toren van buiten, zóó was men ook van binnen te werk gegaan. Daar is welhaast geen ding gebleven gelijk het oorspronkelijk was: onvriendelijke vertrekken, gewitte of met papier behangen muren, en grauwe verven zijn daar de uitkomsten der verfraaiingen en verbeteringen van bijna honderdvijftig jaren.

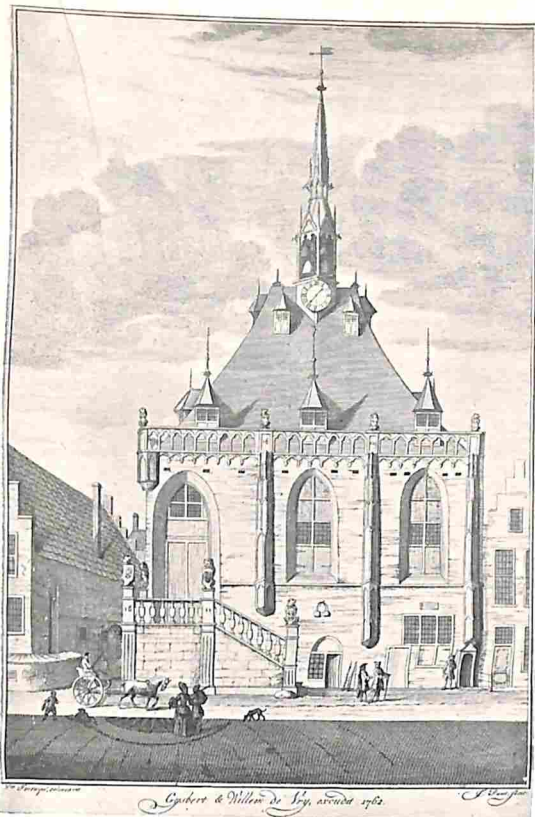
Toch zijn er ook hier nog enkele onderdeelen, die niet „cierlijk opgemaakt” zijn geworden, terwijl bovendien verschillende stukken van den vroegeren inventaris behouden bleven.

Want afdalend langs de steenen wenteltrap, aanschouwt men — komend uit een sfeer van neutrale kleuren en leelijke timmeringen — een voornaam verwulfsel, welvend onder geheel het stadhuis.

Was hier weleer een „wine-taverne” gelijk men die in onze buurlanden nog wel onder de stadhuizen aantreft? Dit is niet meer bekend, doch thans staan in den schemer dier ruimte geborgen de reliquieën van het stadje: haar oude archieven, vergeelde aantrekkelijkheid bezitten.

Groot en eerbiedwaardig staat daar het zwaar in perkament gevatte poorterboek, waarin voor vijfhonderd en dertig jaren een poorters te schrijven, alsook in korte trekken de wederwaardigheden van de stad.

Daarneven een schat van vroedschapsboeken, begonnen in de eerste helft der vijftiende eeuw, en perkamenten en registers sententieboeken, bescheiden betreffende de eeuwenlange procedure met Dordrecht over het stapelrecht, en de gebeurtenissen uit de bewogen dagen der Patriotten, bijna van dag tot dag bijgehouden. Dat is een rijk bezit!

HET STADHUIS TE SCHOONHOVEN.
Uit Henricus van Berkum's „Beschryvinghe der stad
Schoonhoven” 1762.

daarna tot stof verbrand in het laatst van den jare 1597.

Jammer genoeg is niet geheel dit overwelfde gedeelte bestemd tot bewaring van de archieven en plaatselijke oudheden. Muren scheiden het af in verschillende vertrekjes, waarin de politiewacht is gevestigd, brandspuiten staan, alsmede de materialen voor de gemeente-reiniging. Ja zelfs vindt men er enkele, niet meer gebruikte, gevangencellen.

Nabij deze cellen is een dicht gemetseld, laag poortje, dat toegang gaf tot een onderaardsch verblijf, het z.g.n. „gat”, waarin eertijds de zware boosdoeners werden geworpen.

Ook de halle — de plaats waar voorheen de Vierschaar gespannen werd — en die boven de overwelfde vertrekken gelegen is, bezit niet meer haar oude voorkomen. Allerlei vertrekjes zijn hier in den loop der jaren opgetrokken, terwijl de naakte wanden weinig vroolijk aandoen. Het eenig bezienswaardige daar is nog de — uit den schuttersdoelen afkomstige — archiefkist (afgeb. op blz. 114).

Aan deze halle liggen een vijftal vertrekken, waarvan er drie wel waard zijn wat nader te worden besproken.

Een zware, middeleeuwsche deur verleent toegang tot de raadzaal, voorheen de kamer van de Vroedschap. 1).

Het meest trekt hier de aandacht een laat zeventiende eeuwse schouw (afgeb. op blz. 116), welke versierd is met een afbeelding van den Koning-Stadhouder Willem III, en met de wapens van een zestal Schoonhovensche regeerders, die in 1695 hun ambt uitoefenden. De oude, eikenhouten zoldering, hoewel ze eenvoudig is, geeft zekere voornaamheid aan het vertrek, terwijl de wanden verlevendigd worden door enkele schilderijen, waarvan de belangrijkste zijn een paneel voorstellende Prins Maurits (afkomstig uit den schuttersdoelen) en een doek verbeeldende Gravin Jacoba van Beyeren. Deze laatste schilderij — een primitief, waarvan ik de echtheid niet ontwijfelbaar vastgesteld weet — heeft door bijwerken, o.a. aan de handen, sterk geleden, en doet meer denken aan de beeltenis van een oude juffrouw uit het besjeshuis dan aan onze Gravin, van wie de kronieken getuigen, dat zij was „scone van gedane”.

Nog in de eerste helft van de vorige eeuw werden de wanden dezer zale opgeluisterd door kunstige tapijtwerken. Een tafereel verbeeldde een hertenjacht, waarbij een woedend everzwijn door honden werd aangevallen; een ander een woud vol groene boomen, waartusschen de vogels schenen te springen van tak op tak. Dat waren werkstukken van meesters, die, afkomstig uit Vlaanderen en Brabant, zich omstreeks 1600 in Schoonhoven hadden gevestigd.

Het hoog en diep in deze weefsels was kunstvol aangegeven en de rijpe kleuren, het groen en blauw, en rood, maakten de vertrekken warm. Maar door ouderdom en vocht vielen er gaten in en men handelde toen als met een versleten tafelkleed: men verknipte deze kostbare gobelijnen tot vloerkleedjes, waarop men de voeten veegt.

Aldus werd de kunst hier letterlijk met voeten getreden.

Ook de *Burgemeesterskamer* bezat zulke gobelijnen en van de tafel hing mede, in stijve hoekplooiën, een rijk tapijtekled, doch ook die alle zijn helaas op dezelfde wijze verloren gegaan.

Nu sieren geen oude meubelen dit vertrek meer tenzij een hooge, eiken archiefkast, welke in het jaar 1790 vervaardigd werd, en een oningewijde zou dan ook spoedig weer heengaan, niet vermoedend, dat de plumpe brandkast, die daar in een hoek staat, zulke groote schatten bewaart. Want dat doet zij! In kartonnen dozen liggen hier veel honderden privilegiën, handvesten, keuren

en oude brieven opgeborgen, waaraan soms zeer zeldzame zegels zijn gehecht.

Het oudste dezer stukken dagteekent van Meidag (1 Mei) 1271, en is een brief waarbij Graaf Floris de Vijfde verklaart den ridder Nicolaas van Cats met eenige goederen te hebben beënd. 2).

Ook bevindt zich in genoemde kast de vermaarde schutterskraag van gedreven zilver (afb. op blz. 115), alsmede een minder belangrijke zilveren ketting, de z.g.n. „kleine schuttersketen”. Onder aan de kragen hangt een afbeelding van den vogel, waarop men schoot; boven den vogel ontwaart men de beeltenis van Sint Joris, den patroon der Schoonhovensche schutterij. Voorts komt in elken schalm een bourgondische vuurslag en een kruisboog voor.

Of de groote schutterskraag in Schoonhoven zelve — de stad der edelsmeden — is vervaardigd, weet men niet. Wel is zulks het geval met de fraaie burgemeesters-keten, welke n.l., weinige jaren geleden, werd ontworpen en uitgevoerd door den directeur van de Eerste Nederlandsche Vakschool voor Goud- en Zilvermeden enz. den heer F. A. Tepe. —

Het derde vertrek dat nog iets merkwaardigs te zien geeft, is de *Commissiekamer*.

In dit vertrek was voorheen de secretarie gevestigd, en nog vroeger vergaderden hier de Schepenen. Dit kan men o.a. nog afleiden uit de voorstelling, die vóór de schouw is aangebracht, waarop men „de Gerechtigheid” ziet afgebeeld met de weegschaal

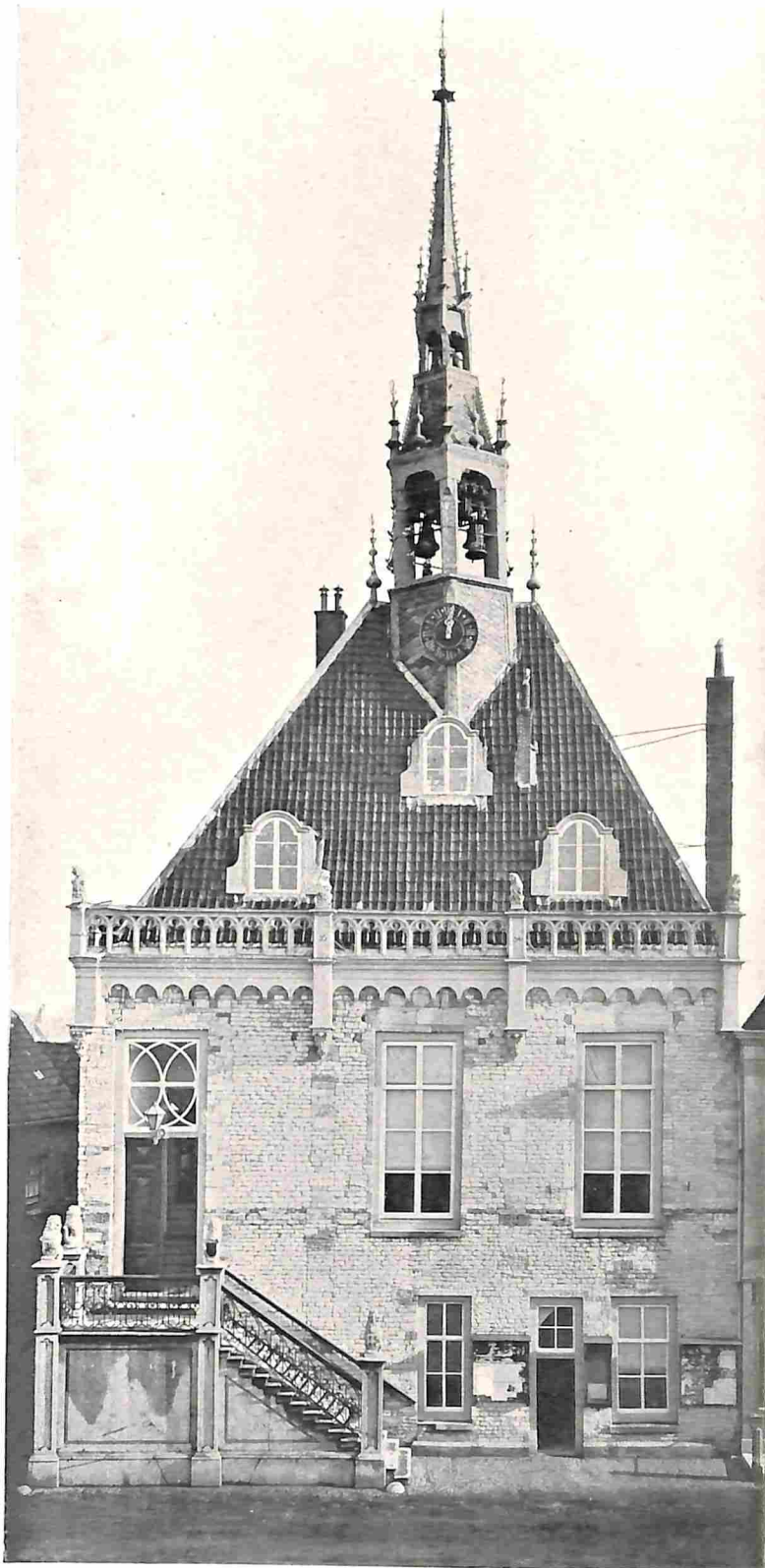

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS TE SCHOONHOVEN.
DE DOOR DE „RESTAURATIE” VAN 1775 GESCHONDEN
VOORGEVEL.

in de eene en het zwaard in de andere hand. Zooals men zal opmerken is Vrouwe Justitia hierop ongeblinddoekt (afb. op blz. 116).

De toren van het stadhuis, die, zooals we zagen in 1775 „geheel vernieuwd en sierlijk werd opgemaakt,” bezit een helder klokken-spel, dat op de heele en halve uren een wijsje speelt. Een vaardig klokkenist bespeelt het bovendien bij feesten, op iederen markt-dag en des Zaterdagmorgens.

Dat brengt vroolijkheid in het stadje.

Doch het zoetst klinkt dit getinkel in de maand van Mei, als elken avond — naar oud gebruik — de klanken van blijheid over de huizen en de omringende landen worden uitgestrooid.

In 1535 hing in dezen toren reeds een carillon. In dat jaar is er n.l. sprake van een accord tusschen Schepenen van Schoonhoven en Menardus Wagewens wegens het leveren van zeven kleine klokken.

Tweehonderd eenenveertig jaren later werden de oude klokken versmolten en door A. J. van den Gheyn, organist en klokkengieter te „Loven”, omgegoot tot een nieuw carillon van 38 klokken. Ook gebruikte men hiertoe een bronzen wereld, dat in 1578 gegoot, met Olivier van Noort de reis om de wereld heeft meegemaakt.

Brommend eerst is het de zeeën overgegaan, daarna lag het jaren bij de Groote kerk, om dan vreedzaam mee te klinken in het klokkenlied. Nog leest men ter gedachtenis hieraan op den rand van een klok:

„Mijn schor geley op reis van dapperen van Noort,
„Klinkt, na een lange rust, thans in een fraay accord.”

Wanneer men dit alles zoo gelezen heeft, vraagt men zich wellicht af: is dit stadhuis, met zijn altijd nog belangrijken inventaris, thans wel in goede handen? Dit is gelukkig wél 't geval. Het hedendaagsche gemeentebestuur toch heeft door de kostbare herstelling van de Veerpoort reeds blijk gegeven dat het oude dingen, die cultuur-historische- of kunstwaarde bezitten, beschermen en behouden wil. En zoo ligt het ook in zijn bedoeling binnen niet al te langen tijd — indien het Rijk en de Provincie althans steunen willen — het stadhuis in zijn ouden luister te doen herstellen en deze wedergeboorte zal zonder twijfel een andere zijn dan die, waarover de Schoonhovenaren van 1775 zich verge-noegd de handen wreven!

(Slot volgt).

W. F. J. DEN UIJL.

1) Nog in het midden der 18e eeuw was er in deze zaal — nabij de schouw — een steen zichtbaar waarop men las, dat op den 17en April 1452 door Gerrit van Poelgeest (Slotvoogd op den Schoonhovenschen burcht) de eerste steen van het stadhuis is gelegd.

2) Het oudst bekende stuk, waarin Schoonhoven wordt genoemd, is van 1247, en komt in den inventaris van het archief der provincie Utrecht (alwaar het in-orgineel berust) aldus voor:

„Datum et actum anno Domini MCCXL septimo, apud *Scon Hoven* — „Johannes, heer ter Leede (dominicus de Leda), geeft aan Gijsbert van „Zevender en de overige parochianen in Vijftienhoeven eene vrije water-„leiding door zijn land, met eenen weg van twee roeden aan de eene „— en met vijf voeten gronds aan de andere zijde, als dit tot reinigin; „dier waterleiding noodig is”.

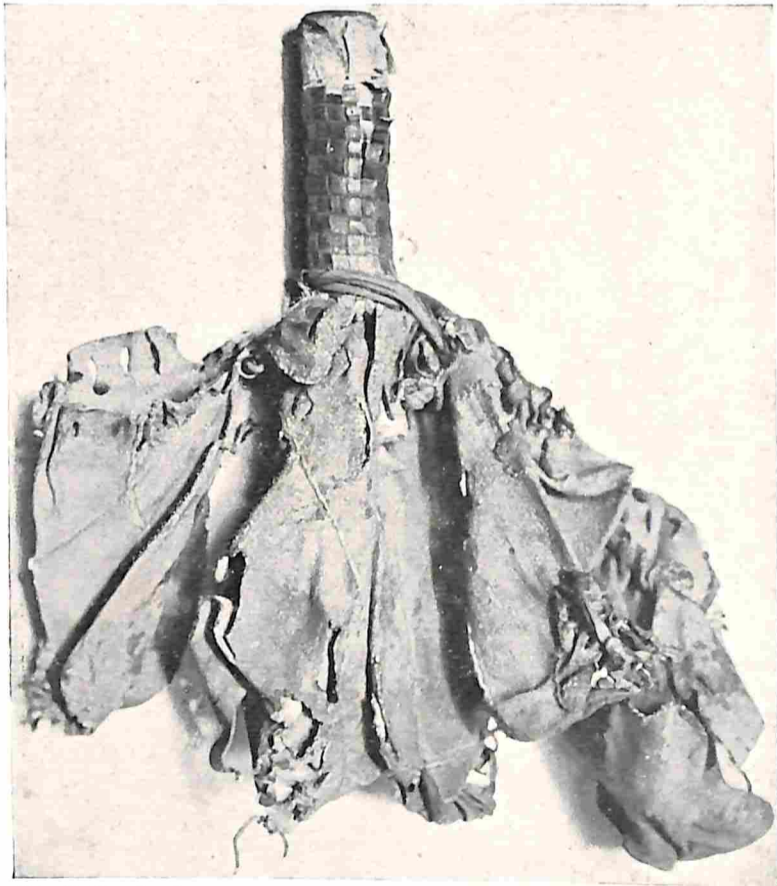

Foto C. Steenbergh.

SCHOONHOVEN.

ZEEMLEEREN BEDELZAK, WAARVAN ALS VOORMALIG BEZITSTER WORDT GEHOUDEN MARRIGJE ARIENS DE VROUW, DIE EEN VERBOND HAD GESLOTEN MET DEN „VYANT VAN DER HELLE”.

Het licht-gevendende schild.

W Evormden een klein en uitgelezen troepje lichte-hartige reizigers. Van Griekenland komende, waren we een week geleden te Constantinopel aangeland en hadden sinds dien tijd 14 uur per dag besteed met de steile hoogten van Pera op en af te klauteren bij het bezoeken van bazaars en het beklimmen van minarets, en moesten daarbij met moeite een weg banen door beneden hongerige honden, de traditioneele meesters van de straten van Stamboul.

Het leven als zwerver werkt aanstekelijk, beweert men, en geen beschaving is krachtig genoeg om de bekoring van onbepaalde vrijheid te vernietigen, wanneer men die eenmaal genoten heeft. Het is onmogelijk den zigeuner uit zijn tent te lokken en zelfs de gewone landlooper vindt bekoring in zijn, in hooge mate onzeker en ongemakkelijk bestaan, hetwelk hem verhindert een vaste woonplaats of bezigheid te hebben.

Het was mijn grootste zorg gedurende ons verblijf te Constantinopel er voor te waken, dat mijn patrijshond Ralph geen slachtoffer werd van deze besmetting en zich ging aansluiten bij de Bedouinen-honden, die de straten onveilig maakten.

Het was een mooi dier, mijn trouwe metgezel en geliefde vriend. Omdat ik bang was hem te verliezen, lette ik nauwkeurig op al zijn bewegingen; de eerste drie dagen evenwel gedroeg hij zich als een tamelijk wel-opgevoede viervoeter en volgde hij me trouw op de hielen. Bij iederen onbeschaamden aanval van zijn Mohammedaansche neven, hetzij deze bedoeld was als een vijandige betooging of wel om vriendschapsbanden aan te knopen, trok hij zijn staart tusschen zijn pooten als eenig antwoord en ging met een air van waardige ingetogenheid bescherming zoeken bij één van ons. Daar hij dus van het begin af aan zoo beslist een afkeer van slecht gezelschap had getoond, begon ik me gerustgesteld te gevoelen over zijn gedrag en aan het einde van den derden dag had ik mijn waakzaamheid veel verminderd. Deze zorgeloosheid mijnerzijds werd echter spoedig gestraft en ik zou mijn misplaatst vertrouwen betreuen. In een onbewaakt oogenblik luisterde hij naar de stem van een of andere viervoetige sirene en het laatste wat ik van hem zag was het eindje van zijn ruigen staart, terwijl deze om den hoek van een vuil, kronkelend steegje verdween. Ik was zeer verdrietig en bracht het verdere van den dag door in vruchteloos zoeken naar mijn stommen metgezel. Ik bood twintig, dertig, veertig francs aan voor dengeen, die hem terug vond. Ongeveer evenveel avond werden we door een heele bende bestormd en elk van hen had een min of meer schurftig dier in zijn armen, waarvan ieder me ik ontkende, des te heftiger hielden zij vol; één van hen viel zelfs op zijn knieën, haalde van uit zijn borstrok een oude verteerde metalen beeltenis van de Heilige Maagd voor den dag en bezwoer met een plechtigen eed, dat de Koningin van de Hemelen zelf liefdevol aan hem verschenen was om hem het rechte dier aan te er veel van had, dat het verdwijnen van Ralph de oorzaak zou worden van een klein oproer, en ten laatste moest onze waard om een paar Turksche gendarmen van het naaste politiestation zenden en werd de bende twee-en-veervoeters met geweld uit elkaar gedreven. Ik begon ervan overtuigd te worden, dat ik mijn hond nooit meer terug zou zien en sinds de portier van het hotel, een wel eenigermate betrouwbare oude roover, die, naar het uiterlijk had doorgebracht, me ernstig verzekerde, dat al mijn moeite te vergeefs was, en dat mijn patrijshond zonder twijfel dood en nog wel verslonden er bij zou zijn, daar de Turksche honden veel houden van hun meer smakelijke Engelsche broeders, was ik nog moedelozer.

Foto C. Steenbergh.

SCHOONHOVEN.

LAAT 17DE EEUWSCH ARCHIEF-KIST, AFKOMSTIG UIT DEN SCHUTTERSDOELEN, STAANDE IN DE HAL VAN HET STADHUIS.

Al deze discussies hadden op straat plaats gehad vóór de deur van het hotel en ik was juist van plan voor dezen nacht tenminste mijn zoeken maar op te geven en het hôtél binnen te gaan, toen een oude Grieksche dame, een Phanariot, 1) die het rumoer gehoord had op de stoep van een huis dichtbij, ons mistroostig gezelschap naderde en aan Mej H., één der onzen, raadde, de derwischen over het lot van Ralph te raadplegen.

„En wat kunnen de derwischen van mijn hond weten?” zei ik, niet in een stemming voor grappen, daar die veronderstelling me belachelijk voorkwam.

„De heilige mannen weten alles, Kyrea (Mevrouw)”, zeide ze eenigszins geheimzinnig. „Verleden week was mij mijn nieuwe pelsmantel, die mijn zoon mij van Broussa had meegebracht, ontstolen en, zooals u ziet, heb ik hem weer teruggekregen, ik heb hem nu weer aan”.

„Inderdaad? Dan hebben de heilige mannen het ook klaargespeeld een nieuwen pelsmantel in een ouden te veranderen naar het schijnt,” zei één der heeren, die ons vergezelden, terwijl hij op een groote scheur in den rug wees, die onhandig met spelden was dichtgemaakt.

„En dat is juist het wonderlijkste deel van het geheele verhaal,” antwoordde rustig de Phanariot, niet in het minst in de war gebracht. „Zij toonden me in de lichtgevende schijf het gedeelte van de stad, het huis en zelfs de kamer, waarin de Jood, die mijn pelsmantel gestolen had, juist bezig was deze los te tornen en in stukken te knippen. Mijn zoon en ik hadden nauwelijks tijd naar de Kalindjikoulosek-wijk te vliegen en mijn eigendom te redden. Wij betrapten den dief op heeter daad en herkenden beiden in hem den man, die ons door de derwischen in de magische schijf getoond was. Hij bekende den diefstal en is nu in de gevangenis.”

Hoewel geen van ons er het minste begrip van had, wat ze bedoelde met de magische schijf en den lichtgevendenden cirkel, en we in ons hart niets geloofden van haar verhaal over de goddelijke krachten van „de heilige mannen”, voelden we ons toch door haar manier van doen er van overtuigd, dat haar verhaal niet heelemaal een verzinsel was en omdat zij, naar het scheen, er in ieder geval in geslaagd was haar eigendom terug te krijgen met de hulp op de een of andere wijze van de derwischen, besloten we er den volgenden morgen heen te gaan en zelf te gaan zien, want wat haar geholpen had, kon ons misschien ook helpen.

Het eentonig geroep van de Muezzins van de tinnen van de minarets had juist twaalf uur aangekondigd, toen we, van de hoogten van Pera naar de poort aan Galata afdalende, met moeite onzen weg baanden door de onsmakelijke menigten in het handeldrijvende gedeelte van de stad. Vóór we de binnenhaven bereikten waren we half verdoofd door het geschreeuw en het onophoudelijk gekrijsch in al die verschillende talen, dat aan de Babylonische spraakverwarring deed denken.

In dit gedeelte van de stad heeft men niet te verwachten huisnummers of straatnamen tot gids te vinden. De ligging van een woning, die men zoekt, wordt aangewezen door haar nabijheid van het één of ander in het oogvallend gebouw, zooals een moskee, een badhuis of Europeesche winkel; voor het overige had men te vertrouwen op Allah en zijn profeet

Het was dan ook met de grootste moeite, dat we ten laatste den Engelschen scheeps-kaarsenmakerswinkel ontdekten, waarachter we het oord van onze bestemming zouden vinden. Onze hôtélgids wist al evenmin de woning van de derwischen te vinden als wijzelf; maar ten laatste was een kleine Griek, in allen eenvoud van zijn Adamskostuum, bereid voor een kleine fooi ons naar de dansers te brengen.

Toen we aankwamen werden we in een groote, sombere zaal gelaten, die er uitzag als een stal. Ze was lang en nauw, de vloer was dik bestrooid met zand als in een rijsschool en het licht viel alleen naar binnen door kleine ramen, die zich een eindje boven den grond bevonden. De derwischen hadden hun ochtenddiensten geëindigd en rustten blijkbaar van hun vermoeienden arbeid uit. Zij zagen er volslagen uitgeput uit; sommigen lagen languit in een hoek, anderen zaten gehurkt en staarden wezenloos vóór zich uit, verdiept, zooals ons werd meegedeeld, in meditatie op hun onzichtbare godheid. Zij schenen alle kracht om te zien of te hooren te hebben verloren, want geen van hen antwoordde op onze vragen, totdat een groote, magere gestalte, die een grooten hoed ophad, welke hem minstens 7 voet lang deed schijnen, uit een donkeren hoek oprees. Nadat de reus zich aan ons als de leider had voorgesteld, gaf hij ons te kennen, dat de heilige broeders, die gewoon bevelen voor extra-plechtigheden van Allah zelf te ontvangen, voor geen enkele reden mochten worden gestoord. Maar toen onze tolk hem het doel van ons bezoek had uitgelegd, dat juist toen onze tolk hem het doel van ons bezoek had uitgelegd, dat juist hem alleen betrof, daar hij de eenige hoeder was van de „tooverstaf,” verdwenen zijn tegenkantingen en strekte hij zijn hand uit voor een aalmoes.

Nadat hij die gekregen had, deelde hij ons mede, dat slechts twee tegelijk uit ons gezelschap konden worden toegelaten bij de voorstelling van de toekomst en ging hij ons voor, gevolgd door Mej H. en mij.

Nadat wij achter hem aan in een, naar het ons toescheen, half onderaardschen gang gedaald waren, werden we gebracht naar den

1) Met Phanarioten worden bedoeld de Grieksche bewoners van Tanar of het Turksche Tener in het oude gedeelte van Constantinopel, een stadsgedeelte in het Noord-Westen aan „de Gouden Hoorn”, dat zijn naam ontleent aan een zich daar bevindenden vuurtoren (Phanarion); hier was na de Turksche verovering de hoofdzetel der Grieken en na 1591 ook die van het Patriarchaat (Vert.)

voet van een groote ladder, die naar een kamer onder het dak leidde. Wij klauterden achter onzen gids naar boven en bevonden ons in een armzalig zolderkamertje van middelmatige grootte met naakte wanden en zonder meubelen. De vloer was bedekt door een dikke laag stof, en spinnewebben tooiden de muren in onverschillige wanorde. In den hoek zagen we iets, dat ik eerst hield voor een bundel oude vodden; maar de bundel bewoog zich op dat oogenblik en stond op, naderde tot het midden van de kamer en daar stond vóór ons het wonderbaarlijkst uitzierende schepsel, dat ik ooit aanschouwde. Haar sexe was vrouwelijk, maar of ze een vrouw of een kind was, was onmogelijk te bepalen. Zij was een afzichtelijke dwerg, met een kolossaal hoofd, schouders als een grenadier en een middel, daaraan evenredig; het geheel gedragen door twee korte, magere spillebeentjes, die niet opgewassen schenen tegen de taak dat monsterlichaam te dragen. Ze had een grijnzend gezicht als het gelaat van een sater en dit was getooid met letters en figuren uit den Koran, in hard geel geschilderd. Op haar voorhoofd bevond zich een bloed-roode wassende maan; haar hoofd was gekroond door een stoffige tarbouche of fez; haar beenen waren bekleed met een groote Turksche broek, en een lap vuile, witte mouseline, die om haar lichaam was gewonden, was nauwelijks in staat haar afschuwelijke misvormingen te verbergen. Het schepsel liet zich in het midden van den vloer eer neervallen, dan dat het zich nederzette en toen haar gewicht op de wankele planken neerkwam, steeg er een wolk stof omhoog, die ons deed hoesten en niezen. Dit nu was de beroemde Tatmos, bekend als het orakel van Damascus!

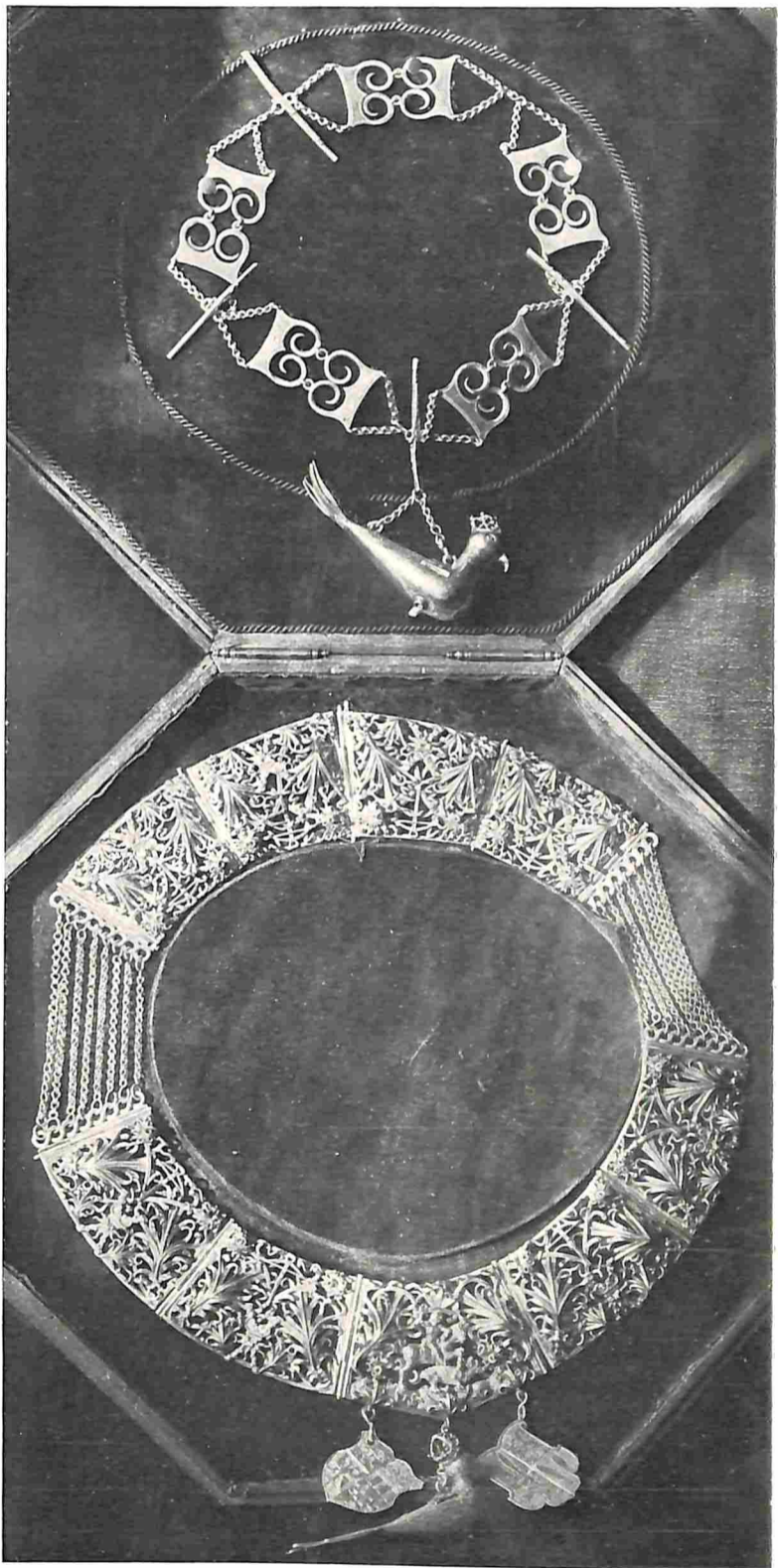

Foto C. Steenberg.

SCHOONHOVEN.

SCHUTTERSKRAGEN VAN GEDREVEN ZILVER, BEHOORENDE TOT DE VERZAMELINGEN IN HET STADHUIS

Zonder tijd met ijdel gepraat te verliezen, haalde de derwish een stuk krijt te voorschijn en trok om het meisje een cirkel van ongeveer zes voet middellijn. Na van achter de deur twaalf kleine koperen lampen te hebben gehaald, vulde hij deze met de een of andere donkere vloeistof uit een fleschje, dat hij uit zijn borstzak haalde en plaatste ze daarna symmetrisch rond den magischen cirkel. Daarna brak hij een splinter hout van een paneel van de bouwvallige deur, die de teekenen droeg van menig keer een dergelijke vernieling te hebben ondergaan en begon toen, terwijl hij den splinter tusschen duim en vinger hield, op deze bij geregelde tusschenpoozen te blazen, dit geregeld afwisselend met het gemompel van een soort sombere tooverformule, totdat er plotseling (en zonder schijnbare oorzaak van haar ontbranding) een vonk uit den splinter spatte, die opvlamde als een droge lucifer. De derwish stak aan dezen zelf opgewekten vlam de twaalf lampen aan. Gedurende dit proces ontdeed Tatmos, die tot dien tijd geheel onverschillig en bewegingloos neergezeten was, haar naakte voeten van haar gele sloffen en wierp ze in een hoek en vertoonde als schoonheid te meer een zesde teen aan elk van haar misvormde voeten. Toen stapte de derwish in den cirkel en de enkels van de dwerg aanvattende, pakte hij haar met een ruk op, alsof hij een zak koren opbeurde en hief haar een eind boven den grond; daarna, terwijl hij een stap achteruit ging, hield hij haar hoofd naar beneden. Hij schudde haar, zooals men een zak schudt, die men van zijn inhoud wil ontdoen; de beweging was daarbij regelmatig en gemakkelijk. Daarna zwaaide hij haar heen en weer als een slinger van een klok, totdat de vereischte beweegkracht was gekregen. Op dat oogenblik liet hij éene voet los, greep de andere met beide handen, en met een krachtige inspanning van zijn spieren zwaaide hij haar in de lucht, alsof ze een Indische knuppel was.

Mijn metgezel, Mej. H., was van schrik in den versten hoek gekroepen. En de derwish bleef zijn levenden bundel maar rondzwaaien, terwijl deze geheel passief bleef. De beweging nam steeds in snelheid toe, totdat het oog nauwelijks het lichaam op zijn rondreis kon volgen. Dit duurde zoo ongeveer 2 of 3 minuten; toen verminderde hij de snelheid der bewegingen en hield er ten laatste geheel mee op. Op dat oogenblik belandde het meisje op haar knieën in het midden van den door de lampen verlichten cirkel. Zoo was de Oostersche manier van mesmeriseeren, zooals ze door de derwishen werd toegepast.

En nu scheen de dwerg geheel onbewust van wat om haar heen gebeurde, en in diepe trance. Haar hoofd en onderkaak vielen op haar borst, haar oogen waren verglaasd en staarden vóór zich uit en haar geheele verschijning was nog afzichtelijker dan te voren. De derwish sloot daarop zorgvuldig de luiken van het eenige raam en we zouden geheel in het donker zijn geweest, was er niet een gat in een der luiken geboord, waardoor een heldere zonnestraal door de kamer schoot en op het meisje scheen. Hij schikte haar hoofd dat ze slap neer liet hangen zóó, dat de zonnestraal juist op de kroon viel, waarna hij zijn armen over zijn borst kruiste, terwijl hij ons beduidde stil te zijn. Hij werd daarna zoo bewegingloos als een steenen beeld, terwijl hij zijn blik fixeerde op het heldere punt. Ook ik vestigde mijn blikken op hetzelfde punt, mij met ver-

Foto C. Steenberg.

SCHOONHOVEN.
SCHOUW IN DE COMMISSIE-KAMER VAN HET STADHUIS.

bazing afvragende, wat er nu zou gebeuren en hoe deze geheele, vreemde vertooning mij zou kunnen helpen om Ralph terug te vinden. Langzamerhand nam die heldere plek den vorm van een schitterende ster aan, die haar stralen in alle richtingen uitzond en was het of die plek door den zonnestraal helderder glans

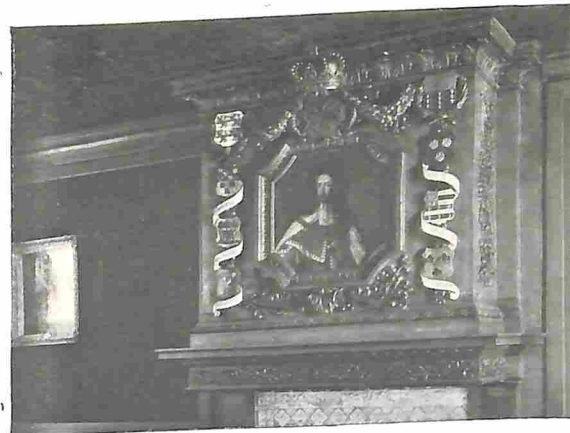

Foto C. Steenberg.

SCHOONHOVEN.
HET SCHOORSTEENSTUK IN DE RAADZAAL.

van buitenaf naar zich toetrok en die in haar cirkel condenseerde.

Toen had er een vreemd optisch verschijnsel plaats: de kamer die te voren gedeeltelijk verlicht was geweest door den zonnestraal, werd donkerder en donkerder, terwijl de ster in glans toenam en wij ons ten laatste in een Egyptische duisternis bevonden. De ster flonkerde, trilde en wendelde, eerst met een langzaam draaiende beweging, daarna sneller en sneller, terwijl zich haar omtrek bij iedere omwenteling vergrootte, totdat ze een schitterende schijf vormde en wij de dwerg niet langer zagen, die in het licht geabsorbeerd scheen te zijn. Na langzamerhand een uitermate groote snelheid te hebben bereikt, evenals het meisje dat had gedaan, toen zij door den derwish werd rondgeslingerd, begon de beweging langzamer te worden en ging ten slotte over in een zwakke trilling, die geleet op het schijnsel van de maan op kabbelend water. Daarna flikkerde zij een oogenblikje langer op, zond een paar laatste stralen uit, en de vastheid en kleurenschittering van een reusachtige opaal aannemend, bleef ze bewegingloos. Het licht der schijf geleet nu op dat van de maan, zacht en zilverachtig, doch inplaats van het zolderkamertje te verlichten, scheen het slechts de duisternis nog intenser te maken. De rand van den cirkel was niet vaag, maar integendeel scherp omljnd als bij een zilveren schild.

Toen alles klaar was, strekte de derwish, zonder een woord te spreken of zijn blik van de schijf af te wenden, zijn hand uit, en, de mijne vattende, trok hij mij aan zijn zijde en wees naar het lichtgevende schild. Naar de aangewezen plaats kijkende, zagen we groote vlekken te voorschijn komen, zooals op de maan. Deze vormden zich langzamerhand tot figuren, die zich in haut-relief in hun natuurlijke kleuren begonnen te bewegen. Die figuren geleken noch op een photo of gravure, nog minder op weerkaatste beelden op een spiegel, maar het leek alsof de schijf een cameo was en de figuren zich boven op de oppervlakte bevonden en begiftigd waren met leven en beweging.

Tot mijn verwondering en tot ontsteltenis van mijn vriendin herkenden we de brug, die leidt over de „Gouden Hoorn,” van Galata naar Stamboul en die de oude en de nieuwe stad verbindt. Daar haastten de menschen zich her-en derwaarts, daar gleden de stoombooten en vrolijke zeilbootjes over den blauwen Bosporus, de bont gekleurde gebouwen, villa's en paleizen weerkaatsen in het water; en het geheele tooneel werd beschenen door de middagzon. Het ging voorbij als een panorama, maar zoo levendig was de indruk, dat we niet konden zeggen of het tafreel zich bewoog of dat wijzelf in beweging waren. Alles was leven en beweging, maar geen geluid verbrak de benauwende stilte. Het was geruischloos als een droom. Het was een schimmenspel. Straat na straat en wijk na wijk kregen we te zien: daar waren de bazaar met haar nauwe, overdekte gangen, de kleine winkels aan beide zijden, de cafés met ernstig rookende Turken, en toen ze voorbij ons gleden of wij langs hen, goode een der rookers de naghilé en de koffie van een ander om en een uitbarsting geluidloze verwenschingen gaf ons veel vermaak. Zoo reisden we met de verschillende tafreelen verder, tot we aan een groot gebouw kwamen, dat ik herkende als het paleis van den Minister van Financiën. In een greppel achter het huis en dicht bij een moskee lag in een modderpoel, zijn zijden vacht geheel bezoedeld, mijn arme Ralph!

Hij scheen den dood nabij, lag hijgende en in elkaar gedoken, en maakte den indruk geheel uitgeput te zijn; en dicht bij hem lagen eenige armzalige straathonden, die knipoogden in de zon en haptten naar vliegen.—

Ik had alles gezien, wat ik wenschte, hoewel ik met geen woord over mijn hond tegen den derwish gesproken had en eigenlijk meer uit nieuwsgierigheid naar hem toe was gegaan dan met hoop op succes. Ik brandde van verlangen om weg te komen en Ralph terug te halen, maar daar mijn metgezel mij smeekte nog een oogenblikje te blijven, stemde ik schoorvoetend toe. Het tooneel verdween en Mej. H. plaatste zich op haar beurt aan de zijde van den derwish.

Ik wil aan „hem” denken, fluisterde ze me in het oor, op den opgewonden toon, die jonge dames meestal aannemen, als ze van den angebeden „hem” spreken.

Nu zien we een lange uitgestrektheid zand en een blauwe zee met witte golven en een groot stoomschip, dansende in de zon, dat vaart langs een verlaten kust, een melkwitte streep

achter zich latende. Het dek is vol leven; op het voordek zijn de menschen druk bezig, de kok met witte muts en voorschoot komt uit het kombuis, officieren in uniform bewegen zich heen en weer, passagiers vullen het halfdek, lanterfantende, flirtende of lezende, en een jongmensch, dat we beiden herkennen, komt naar voren en leunt over de verschansing. Het is „hem”.

Mej. H. geeft een klein gillette, bloost en glimlacht, en concentreert haar gedachten opnieuw. Het beeld van de stoomboot verdwijnt; de magische schijf blijft eenige oogenblikken blank. Maar nieuwe vlekken verschijnen op haar lichtgevende oppervlakte; we zien een bibliotheek langzaam oprijzen uit haar diepten, een bibliotheek met groen karpel en gordijnen en boekenkasten langs de wanden van de kamer. Een oude heer zit te schrijven in een fauteuil aan een tafel onder een hanglamp. Zijn grijs haar is van zijn voorhoofd naar achteren geborsteld, zijn gezicht is glad geschoren en zijn trekken dragen den stempel van goedheid.

De derwish maakte een haastige beweging om ons te beduiden stil te blijven; het licht op de schijf trilt, maar behoudt haar constanten glans en weer is haar oppervlakte voor een seconde zonder beeld.

We zijn nu weer terug in Constantinopel en uit de paarlichtige diepten van het schild vormt zich ons eigen vertrek in het hôtel. Daar zijn onze papieren en boeken op het bureau, de reishoed van mijn vriendin in een hoek, haar linten hangen over den spiegel, en op het bed ligt de japon, die zij uitgetrokken heeft, vóór we onzen tocht aanvaardden.

Geen onderdeel ontbrak om het bewijs compleet te maken en als om ons te toonen, dat we niet iets zagen, dat maar alleen in onze verbeelding bestond, lagen daar op de toilettafel twee ongeopende brieven, waarvan het handschrift duidelijk herkend werd door mijn vriendin. Zij waren van een zeer geliefd familielid van haar, van wie ze gehoopt had iets te hooren in Athene, waarin ze echter teleurgesteld was geworden. Het tafereel verdween en nu zagen we de kamer van haar broeder met hemzelf op de sofa liggende en een dienstbode zijn hoofd betende, waar, tot onzen schrik, bloed uit vloeide. Wij hadden den jongen in volmaakte gezondheid een uur te voren verlaten; en bij het zien van dit beeld uitte mijn vriendin een kreet van schrik en mij bij de hand grijpende, trok zij mij naar de deur. Wij voegden ons bij onzen gids en de vrienden in de zaal en spoedden ons allen naar het hôtel.

De jonge H. was van de trappen gevallen en had zijn hoofd famelijk ernstig bezeerd; in onze kamer op de toilettafel lagen de twee brieven, die tijdens onze afwezigheid gekomen waren. Zij waren opgezonden uit Athene.

Na een rijtuig te hebben besteld, reed ik in allerijl naar het Ministerie van Financiën en bijgestaan door den gids, begaf ik me haastig naar den greppel, dien ik voor het eerst in het lichtgevende schild gezien had. In het midden van den poel, deerlijk gehavend en half uitgehongerd, maar toch nog in leven, lag mijn prachtige patrijshond Ralph, en naast hem bevonden zich de armzalige straathonden, onverschillig happende naar de vliegen.

Uit de nachtmerrie-verhalen van H. P. BLAVATSKY.

VOLKSRAADSELS.

WIE zal ze tellen, de eeuwen die verlopen zijn, sinds de schrandere herdersknaap de hand verwerf der schoone koningsdochter, door treffend te antwoorden op de volgende drie vragen:

Hoeveel water is er in de zee? Hoeveel sterren zijn er aan den hemel? Hoelang duurt de eeuwigheid? Zooals H. W. Heuvel in zijn merkwaardig boek „Volksgehoof en Volksleven” terecht opmerkte, hooren wij erin den nagalm van de oude heilige raadsels, overblijfselen van de kosmische dichtkunst in den wordings-tijd der natuur-mythen. Het sterkst blijft ons bij het antwoord op de laatste vraag van dezen trits. „Er is een vogel, Sire”, antwoordde de herdersknaap, „die ééns in de duizend jaar zijn snavel komt wetten aan den diamanten berg in het wonderland, die in hoogte de hoogste berg op aarde overtreft. Op het tijdstip, dat de berg geheel zal zijn afgeslepen, is één seconde van de eeuwigheid om.” —

Een mooi voorbeeld van de volksraadsels, die door hun duiden op een natuurverschijnsel den oorspronkelijken aard van gewijde raadsels nog doen vermoeden, vinden we bij denzelfden auteur.

Het is het Twentsche:

„Tusschen hier en Romen,
Daor stonden zeuven hooge boómen,
't Zunt geen iepen, 't zunt geen esschen,
Ie kunt 't niet raón, al bu'j met oew zessen.”

Het antwoord hierop luidt: „het zevengesternte”.

Dr. Jos. Schrijnen behandelt de volksraadsels in het tweede deel van zijn folkloristisch werk „Nederlandsche Volkskunde; het eerste gedeelte van het vijfde hoofdstuk over „De Volkskunst” is aan dit onderwerp gewijd. Schrijver rangschikt de raadsels onder de lagere kunstuitingen en herinnert aan het feit, dat zij een groot deel uitmaken van de litteratuur van sommige laag ontwikkelde volken. Hij brengt hen onder in vier categorieën: 1°. de beschrijvende, 2°. verhalende, 3°. de direct-vragende raadsels (kwel-raadsels) en 4°. de raadselsprookjes. Ik kan U de lezing van de vele voorbeelden, die Dr. Schrijnen geeft, voornamelijk van de eerste groep, bijzonder aanbevelen. Waarschijnlijk zult u hier en daar een oude bekende aantreffen, die om een of andere jeugdherinnering een glimlach bij u weet op te wekken. Even waarschijnlijk vindt u er ook onbekende, nieuwelingen, die verrassen met hun naïeve schoonheid of wel door den egenardigen kijk op de dingen, die eruit blijkt.

Gij zult beamen, wat de schrijver in zijn inleiding tot de reeks aan de volksraadsels looft, dat zij „veld en weiland, plant en dier, akkerbouw en veeteelt in een fantastisch gewaad kleeden.” En opmerken, hoe het volksraadsel inderdaad „zijn oor te luisteren legt naar de geheimzinnigheden der levende en leven-

ooze natuur.” De auteur van „Nederlandsche Volkskunde”, trok, na de bestudeering van zijn materiaal de conclusie, dat het volksraadsel steeds in meerdere of mindere mate een plaatselijke tint aanneemt, in overeenstemming met de landstreek, waar het vertoeft. Zij wordt onderschreven door de collectie volksraadsels, die de heer W. H. Dingleim, onderwijzer in Denekamp (Overijssel) daar ter plaatse verzamelde en die hij mij welwillend ter publicatie afstond. Tot besluit van dit schetsje laat ik ze hier volgen.

1. Lange, lange, lempe
Zat op vaders kempe,
(= kamp, een stuk land),
Hadd'gin butt' of been'
En kreup toch alleen.”
(Antwoord: een worm).
2. Roa, roa, riepe,
Gel is de piepe (= pijp)
Zwa(r)t is 't gat,
Waar roa-riepie in zat.
(Antwoora: een peen).
3. Vief hetten (= harten),
vief stetten (= staarten)
en 'nen prik in 't gat,
Rao, rao, wat is dat?
(Antwoord: een mispel).

4. Wat was wàs, eer wàs wàs was?
(Antwoord: roeute = raten in den korf).

5. Daags geet 't van klipperde klap,
's Nachens ('s nachts) steet he veur 't bedde en gap
(Antwoord: een klomp). (= gaapt).

6. Daags dan is 't nen göldnen knoap (= gouden knoop)
's Nachens is 't 'nen vrooten hoap (= mollen hoop).
(Antwoord: een boeren-schaddenvuur).

7. Een van de schijnbaar-platte, ook door H. W. Heuvel opgenomen:

„Van veuren dritt het en van achteren vrett het.”
(Antwoord: een hakselsnij-zomp.)

N.B. „dritt'n” is een twentsche benaming voor het voldoen aan een niet nader te noemen elementaire behoefte.

Tenslotte no. 8:

Van binnen wit, van boeten zwa(r)t,
Dree ribben en gin gat”.

(Antwoord: een boekweitkorrel).

Dr. Schrijnen geeft van dit laatste raadsel de lezing: Van binnen wit, van buiten zwart, Drie ruggen en geen start. Het gehalte der beschrijving is bij geen van beide weergaven bijzonder hoog, toch lijkt het mij toe, dat de Denekampsche het in dit opzicht nog wint van de tweede.

DE R.

Foto C. Steenberg.

„DE TENT” NABIJ ENKHUIZEN.
DE BESTUURSKAMER.

„DE TENT” NABIJ ENKHUIZEN.

AAN den zeedijk, dicht bij den vuurtoren aan den Gelderschen hoek waarvan wij in een vorig nummer spraken, en nabij de grens van de gemeenten EnkhuiZEN en Andijk, ziet men twee naast elkaar staande huisjes met witgekalkte muren, die nauwelijks de aandacht zouden trekken, als niet boven de kroonlijst van het eene, een vierkant gebouwtje, een fraai gesneden houten bord stond, dat de wapenen van West-Friesland en Drechterland draagt, omringd door versierselen in Lodewijk XIV-stijl. En dan gaan we ons even afvragen: welke bestemming hebben deze huisjes?

Het antwoord daarop luidt: het huisje met de wapenen op zijn voorgevel bevat het vertrek waarin het Bestuur van het waterschap Drechterland vergadert; dat er naast is de woning van den opzichter van Drechterland, Noorder-district.

Vroeger kwam genoemd Bestuur hier meermalen bijeen en was er ook in geval van storm aanwezig. Tegenwoordig wordt er nog slechts twee maal 's jaars vergaderd, in het voorjaar om de te maken werken te bespreken en in den herfst voor den „afschouw” van de gemaakte werken aan den West-Frieschen zeedijk; bij storm is nog slechts een Heemraad aanwezig.

Boven de schouw prijkt als schoorsteenstuk een naar 't ons voorkomt niet onverdienstelijk beschilderd doek, met de voorstelling van een schip, dat, dansend in een woelige zee, op een rots dreigt te stranden. Bij deze rots staan een herder met een hond, twee landslieden en een monnik, die een kruisbeeld omhoog houdt en om redding der schipbreukelingen schijnt te smeeken. In de verte steekt tegen den horizon een tweede schip af. De naam van den schilder is niet duidelijk aangegeven; kan het A. Brouck zijn?

Boven het schilderstuk aanschouwt men, in 't midden, de gekroonde wapens van West-Friesland en Drechterland, geflankeerd door die van Pieter Opperdoes en Hero Baanman, gecommiteerde raden; in de hoeken beneden, die van Jacob Spiegelmaker, gecommiteerde raad, en Mr. Albert Koninck, secretaris van Haar Ed. Moog.

Ter weerszijden bevinden zich nog zes wapens; de bovenste zijn van Mr. Joan de Jong van Persijn en Mr. Wijnand van Nieuwstadt, dijkgraven, de rest van Hoofd- ingelanden, allen bij name genoemd, en van een waarschap. De vier wapenen onder dit alles, dat een rijken indruk maakt en ten zeerste verrast in dit vrij nietige afgelegen huisje, zijn die van nog drie waarschappen, en van Seger Lakenman, secretaris.

Vertoont het Waterschapshuis geen spoor van een jaartal, de namen der Bestuurders boven de schouw geven een aanwijzing wanneer het gebouwd is. Dit moet geschied zijn na de ontdekking in 1731 van de paalworm, die het paalwerk der zee- weringen doorknaagde, waardoor West-Friesland met een schrikkelijke ramp bedreigd werd. In dat jaar immers waren Mr. Joan de Jong van Persijn (van EnkhuiZEN) en Mr. Wijnand van Nieuwstadt (van Hoorn) dijkgraven van Drechterland, terwijl in datzelfde jaar Mr. Albert Koninck burgemeester van Hoorn was.

Waarschijnlijk is het huis in 't daarop volgende jaar, dus 1732, gebouwd, en we vermoeden dit niet alleen, omdat eerst in den herfst van 1731 het kwaad geconstateerd werd, maar ook omdat we in Centen's vervolg op de Kroniek van Velius, waarin de angstwekkende ontdekking beschreven wordt, melding vinden gemaakt van het onderzoek der aangetaste zeeeringen door den Hoofd- ingeland Pieter Straat en den waardschap Broer Smit, terwijl de naam van laatstgenoemde niet boven de schouw te lezen is. In elk geval verrees het huisje vóór 1736; in 1735 is Albert Koninck overleden. En wel als zeker kan worden aangenomen, dat het zijn ontstaan dankt aan de paalwormen, wier vernietigend werk een nauwlettend toezicht op de bedreigde zeeeringen noodzakelijk maakte.

Aanvankelijk is daartoe misschien hier ter plaatse een tent voor Drechterland's Bestuurders opgesteld, wat dan den naam van het later gebouwde huis zou verklaren.

Het opzichtershuis lijkt ons van ouder datum dan het bestuurs- huis er naast; wij vermoeden dat het aan voor- en achterzijde een trapgeveltje is rijk geweest; de witsellaag is natuurlijk later aangebracht en verbergt misschien wel oud-schoon.

Vroeger — maar dat is al meer dan veertig jaar geleden, hield Drechterland's opzichter hier een café, dat vooral bij vorst veel door schaatsenrijders uit EnkhuiZEN en omliggende plaatsen bezocht werd.

A. L.

DE VINKENSLAG.

Alles in de natuur is voorlijk dit jaar, niet het minst de vogelwereld, en het zou ons niet verwonderen als in deze zonnige midden-Februarijden reeds een schildvink zijn pink- en pie-iet-

geroep even met een lustig slagliedje afwisselde, wat anders tot het einde dezer maand ter keele besloten blijft.

Er zijn weinig vogelliedjes, welke zoo helder en duidelijk gescaandeerd zijn als dat der vinken; hun forsich geluid dringt van verre reeds tot u door en de druk herhaalde vinkenslag breekt telkens weer met dezelfde uitbundig schetterende vrolijkheid los. Waar deze vogel zoo algemeen voorkomt werd zijn eenvoudig lied door ieder goed afgeluisterd en de in den volksmond bij den vinkenslag ondergelegde woorden kunnen daarvan getuigenis afleggen.

De slag bestaat uit drie deelen: eerst een zestal staccato tonen, daarna een gelijkmatig verloopen- de, snel afgebrabbelde passage, welke met een roffelenden uithaal besloten wordt.

Ten onzent vonden we de volgende paraphrasen van den vinkenslag, welke uitstekend met deze beschrijving samengaan:

— Weet je, weet je, weet je voor mij geen dikken, vetten preekheer? (Meikever).

— 'k Zing, 'k zing, 'k zing (bis) van lekkere biskwie-iet!

— Weet je, weet je, weet je voor mij geen lekkere biscuit?

Bij de Duitschers wordt de slotfiguur van het vinkenlied vertolkt door: Früh-jahr! Gut jahr! Reit herzu, Trab! Schützen- bier! of Würzgebier!*)

Heel goed beluisterd is ook:

— Fritz, Fritz, Fritz (bis) willst du mit zum Wein gehen? evenals het Fransche:

— Oui, oui, oui! (bis) je suis un bon citoyen! of

— Je suis le fils d'un riche prieur!

De aardigste vertolking van den vinkenslag vinden we deze: Als het vinkenmanneltje zijn gaaike mist, roept hij dadelijk luidkeels tot iedereen:

— Sag sag, sag (bis) haste meine Grete nicht gesch'n? en aldra laat zij zich geruststellend hooren:

— Süh, süh, süh (bis) da sitz ich ja im Haselbusch!

Vorig jaar klonk onophoudelijk, weken lang in de buurt onzer woning een klagend vogelkreetje, telkens twee of driemaal herhaald. Dan hier, dan daar, rusteloos weerklonken de centonig driftig uitgestooten schelle klankjes, heel den dag door, tot we geïrriteerd den zanger herkennen wilden. 't Was een vinkenwifje.

— Ze is haar slag kwijt! zei een tuinman, — bepaald is haar nest verstoord en dan kan zoo'n vogel niet weer op slag komen voor er een nieuwe man en een nieuw broedsel in 't zicht is!

Wie weet ons te zeggen of er waarheid in die uitspraak is? In elk geval, wij vergaven van dit oogenblik af den vogel zijn centonig klaagliedje, dat trouwens in den loop van den voor- zomer verstomde. G.

Foto C. Steenbergh.

DE TENT NABIJ ENKHUIZEN.
DE WAPENS IN DEN VOORGEVEL.

*) Voorheen placht men in het Thuringerwald zangwedstrijden van gekooiden vinken te houden, wel met een 50-tal klassen, waarin de mededingers, benoemd naar den klank van hun slaguithaal, uitkwamen.

JAPAN OP ZIJN SMALST.

Wellicht als reactie op de periode van vreemdelingenhaat, die na een eeuwen-lange isolatie van andere volken, in de jaren vóór en na de restauratie van 1868 op z'n sterkst woerde in het Japansche gemoed, beleefde de zich hervormende natie in het verre oosten van 1880—1888 een fase van vereering door het dulle heen, van alles wat maar naar het westen zweemde. De hogere klassen dweepten met Europa en de Europeesche producten, en die westerse manie der vooraanstaanden in de samenleving oefende ook op het volk zijn invloed uit. Het is licht te begrijpen, dat dit, door het bestaande vage begrip van Westersche ideeën en toestanden, tot buitengewoon dwaze gevolgen moest leiden. Men nam alles wat uit de bewonderde verte kwam voetstoots zonder eenig kritisch voorbehoud aan. In de onoordeelkundig toegepaste Westersche kleedij maakte menig z.g. modern Japanner een dwaze vertooning. We hoeven, om dit feit te illustreeren, slechts te vermelden, dat deze nieuw-lichters het al heel deftig vonden als zij in Europeesche onderkleeding konden parereen. Het Japansche kleed liet immers, bij zitten of in den wind loopen, de beenen grootendeels onbedekt en wie een sous-pantalon droeg, had daarvan geen last! Een regen van de meest onmogelijke hoofddekseis, schijnbaar het totaal der buiten-modelletjes van Amerika en Europa, daalde weldra op Dai-Nippon neer. Volgens verklaring van een ooggetuige is daarvan nog steeds een voorraad over. S. Kalff vertelt ons in een van zijn „Schetsen uit Japan”, hoe deftige oude ambtenaren op de groote receptie bij den keizer ter gelegenheid van het Chry- santenfeest — met het kerse-bloesemfeest in het voorjaar een jaarlijks weerkerende plechtigheid — rondliepen met hooge hoeden, zooals men die ten onzent bij boerenbegrafenissen, ergens diep in de binnenlanden, bewonderen kan.

En waar tot dien tijd toe slechts de Geisha's een echt oosterschen

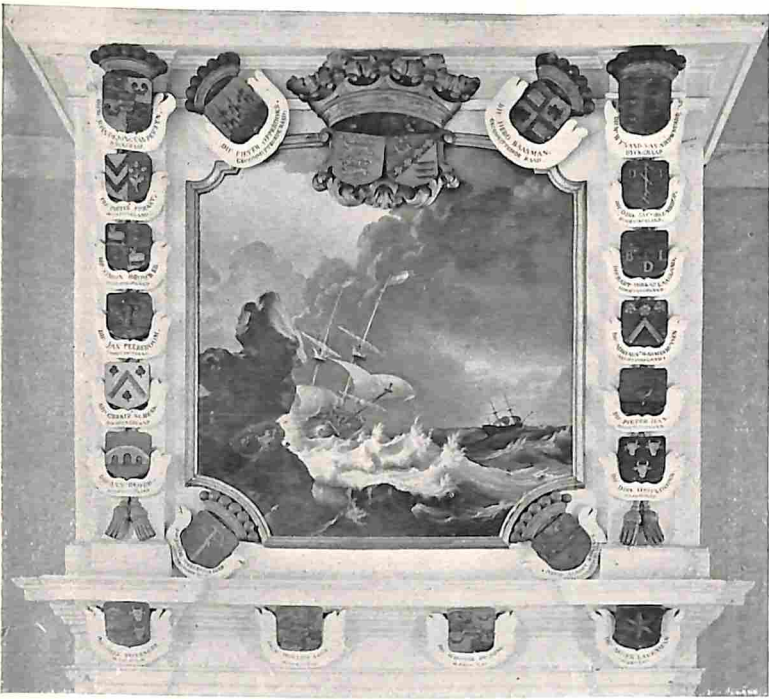

Foto C. Steenberg.

DE TENT.SCHOORSTEENSTUK IN DE BESTUURSKAMER.

dans, voornamelijk met armbewegingen uitvoerden, ging de Japansche chic zich nu te buiten aan de Europeesche dans van een geheel ander karakter. Prof. Dr. M. W. de Visser brengt den indruk, die een Japansch schrijver van dit voor zijn oog zoo buitensporig gedoe kreeg, als volgt in onze taal over: „Zij huppelden als lampreien die naar boven kronkelen en vlooiën, die uit een bed wippen.”

In 1888 bij de verdragsrevisie, bleek dat de Westersche mogendheden Japan niet als gelijk berechtigde natie wenschten te erkennen.

Deze houding van de staten, wier cultuur men den laatsten tijd zoo afgodisch had vereerd, maakte plotseling een einde aan de manie voor het Westersche.

Men keerde tot de oude Japansche zeden terug; de Japansche keuken, de nationale kleeding en vooral ook de nationale kunst, werden in eer hersteld, terwijl de nieuwigheden der „roodharige barbaren” voor langen tijd uit de gratie waren geraakt. De welkenkenden onder deze laatsten konden zich er trouwens slechts mede over verheugen, dat zóó een einde kwam aan de periode van Japan op zijn malst, dat tegelijkertijd Japan op zijn smalst was.

DE R.

WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR

DOOR

F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz-Schönberg)

II

DE KONING VAN HET HOOGGEBERGTE.

HET oogenblikkelijk handelen der kudde, terwijl zij achterelkaar den leider volgden, en zich in dien afschuwelijken afgrond wierpen, was iets opmerkelijks, bijna even treffend als de tooverachtige lichtheid van deze plomp uitzierende dieren, die in werkelijkheid in de heele wereld niet overtroffen kunnen worden in de wijze, waarop zij met den grootsten spoed steile berg-hellingen afloopen.

Takins worden geregeerd door kudde-wetten, die nog strenger zijn dan de troepenwetten en waarschijnlijk de hardste en wreedste wetten in de wildernis.

De bizondere vorm voor de takins is waarschijnlijk de oudste en meest bindende vorm dezer wet, de wet in haar oorspronkelijken vorm, zooals de takin zelf een dier uit de grijze oudheid is. Die wet vraagt o.a. absolute, onbetwistbare, onwankelbare gehoorzaamheid aan den leider; ook eischt zij, dat wat de leider ook doet, hetzelfde zal gedaan worden door zijn volgelingen. Wanneer men nu bedenkt dat een takinstier in negen van de tien gevallen ieder schepsel dat hem in den weg komt aanvalt, en wel oogenblikkelijk aanvalt, zonder een enkele waarschuwing — dan is dit geen gemakkelijk te volgen wet. Bovendien eischt de wet,

dat de stier moet omkeeren, en een gewonden makker helpen, hoe groot ook de overmacht van den vijand is. Zoo berust dus de veiligheid van de kudde absoluut in de handen van den leider; en hij, in het bezit van een temperament zoo wild als de duivel, kan elken dag, elk uur, elke minuut de heele bende in helsche moeilijkheden brengen.

De takin vreest slechts een ding, of om nauwkeuriger te zijn, ontloopt het, want ik betwijfel of angst, kille, bloote angst — die een heel ander iets is als voorzichtigheid — wel een eigenschap is van den takin. Dit ding achtervolgde ze thans.

De zon keek op haar weg langs den hemel van tijd tot tijd door den mist; en telkens deed zij de takinkudde zien — koppen gebogen, schouders opgetrokken — eindelooze hoogten op of afklimmend, of met omhoog gestoken staartjes de een na den ander wegduikend in de verwarde massa's dwergrhododendrons, die op negen duizend voet hoogte langs de bergen groeiden.

Welke kracht er noodig was om die zeeën van wild kreupelhout te doorploegen, weet ik niet, maar de takinstier deed het en bleef het doen tot nader order. En het kalf, altijd het laatst, maar krachtig en een uithoudingsvermogen bezittend dat wonderbaar was — in aanmerking nemend, dat zijn moeder zooals dit bij alle wijfjes-takins gewoonte was, hem slechts vier en een halve week melk had gegeven — het kalf volgde in het duidelijke spoor, dat de andere voor hem hadden gemaakt.

Die stier was een slimmerik. Hij had in de drieëndertig jaar van zijn leven heel wat geleerd. Het was niet voor niet „de duivel” gedoopt door alle jagers van de Chang Ming, die dwaas genoeg geweest waren hem lastig te vallen. Dat was waarschijnlijk de reden, waarom hij verkoos van een gemakkelijk, uitlokkend pad af te wijken en een omweg van een mijl te maken over een door den duivel uitgevonden landstreek. De kudde vond dit niet prettig; en alleen de ijzeren tucht van de takinsoort had hen kunnen dwingen dien gemakkelijken weg niet in te slaan en bijna hun beenen te breken op bevel van hun leider op den anderen afschuwelijken grond.

Er lag een gebogen jonge boom over dat gemakkelijke pad, een souvenir, achtergelaten door de jagers, waarvan de tooverachtige uitwerking was dat wie ook dien gebogen jongen boom passeerde, op iets trapte, dat den boom losmaakte uit de klem, die hem vasthield, en een speer stiet in de zijde van den trapper. Ik weet dat die daar was, en u weet dat die daar was, maar hoe de takin het wist is onbegrijpelijk.

Dat afwijken van den weg echter, bleek bijna noodlottig, niettegenstaande de sluwheid van den leider. Er klonk een gil achter de langzaam voortzwoegende kudde, een getrippel als van een troep honden, en zacht gejang, en na een jacht van acht uren kwam uit den dikken mist een troep wilde honden aanrennen, de vreeselijke, wilde honden van Tibet, grooter dan welke wolf ook, onvermoeid, onmeedoogend, ongelooflijk wreed. Het moest wel de aanwezigheid van dieren in de buurt geweest zijn, die den geest van den stier dagenlang had verontrust. Oogenblikkelijk nam de kudde een draai en verdween over den rand van een afgrond. Het was een treffend gezicht al die geitachtige staarten achtereenomhoog te zien gaan en verdwijnen. De stier kende klaarblijkelijk die plek, want er was een pad dat langs den afgrond naar beneden leidde. Tenminste, er was een weg voor een takin, en apen zouden hem ook hebben kunnen probeeren — een wonderbare weg van angstaanjagende sprongen, van neerkomen met vier pooten tegelijk op een bergrand van drie vierkante duim, en daarvandaan een sprong van dertig voet naar beneden naar een steenklomp, niet grooter dan een manshoofd, die heen

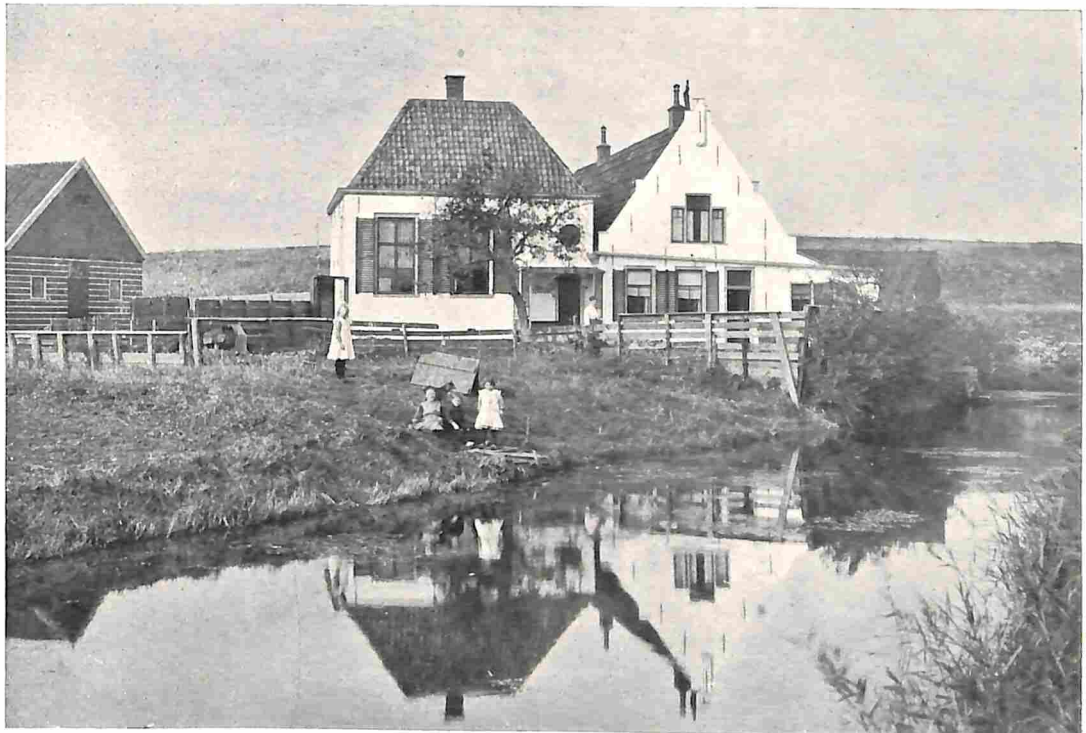

Foto C. Steenberg.

DE TENT, ACHTERZIJDE.

en weer waggelde — en kruipen om een uitstekende rotspunt op een helling met een hoek van 72 graden en meer dergelijke kleinigheden. Daarenboven — om de afdaling niet te gemakkelijk te doen schijnen, namen zij den weg in vollen ren — een schrik-aanjagend en duizelingwekkend schouwspel.

Op dit oogenblik hoorde zij een klagenden, blatenden kreet van boven komen, en een van de wijfjestakins bleef stokstijf staan, keerde zich rustig om en klom weer naar boven. Het was de Dood in een bijzonder aangename vorm op dit oogenblik terug te keeren, want de magere, kwijlende, wilde honden, met overeind staande haren, keken op den weg, welken zij niet durfden volgen.

Het kalf was de plek voorbijgelopen, de eenige plek, vanwaar afdalen mogelijk was. Het gevolg was een zeer angstig kalf tien voet lager op de rots, met achttien paar kaken, grooter dan de kaken van een mastiff aan één kant en een sprong van 1800 voet in het Niet aan de andere zijde. Natuurlijk deed het het eenige dat onder de gegeven omstandigheden mogelijk was — het bleef waar het was en riep om zijn moeder.

Het was de moedertakin, die den leider van de wilde honden omver gooide, zoodat hij slechts een keer omrolde; en een rivier, achttien honderd voet lager, verkondigde na een lange tusschenpoos door een geplas, dat zij het lijk had ontvangen. Maar het was de stier, die heldhaftig een aanval deed op die huilende hondenhel met gapende muilen, en stalen slagfanden . . . niet eens, maar drie malen . . . en op deze wijze den aftocht dekte van moeder en zoon, en zelf met bloed bedekt, zich daarna bij hen voegde in het dal, hijgende en met bloedroode horens. En de teleurgestelde wilde honden huilden van ergens in den mist vervloeking neer op hun koppen, en de takin zwoegde rustig en onverstoort verder naar nieuwe voederplaatsen, met een kalmte, geboren uit vertrouwdheid met deze soort van dingen.

Toen juist was het dat een .400 Express kogel, met een zachte punt, zingend langs de helling naar beneden kwam, en een wolk van stof opjoeg precies onder den neus van den takin, zoodat hij niesde. De knal, die volgde, was onmiskenbaar het scherpe getik van een Express geweer. Toen ging de kudde heen; of liever, zij was verdwenen. Hoe zulke plomp-uitziende dieren dit ruwe bergland dravend konden beloopten, was een wonder; en de wijze, waarop zij wetenschappelijk iedere dekking, ieder verhevenheid van den grond, zelfs iederen steenklomp tusschen hen en den drager van het geweer brachten, was een tweede wonder.

Daar de gentleman in kwestie twee dagen lang de kudde was gevolgd en zelfs geen kans kreeg voor al zijn moeite een tweede schot te lossen, kunnen wij ons zijn boosheid voorstellen. Hij was geen gewone jager — maar een Amerikaan, die de dingen niet gauw opgaf. Kalm begon hij weer het spoor te volgen, of liever zijn honden zochten het voor hem. Het werk moest opnieuw gedaan worden — dat was alles.

Zes uur later, toen de kudde, voortzwoegend, nog woedend en verschrikt was door de herinnering aan het afschuwelijke geweer-schot, bleef zij plotseling stilstaan en draaide zich bliksemsnel om. Het waren dezen keer geen wilde honden, maar beren, groote — grijs-met-bruine beren — de bijna onbekende tweekleurige beren van Oost-Tibet. Elke sportsman zou schatten gegeven hebben alleen maar voor het zien van deze reusachtige, grommende beesten, zooals de takins ze toen zagen, ofschoon de takins allesbehalve in hun schik waren.

Er is ten slotte een zekere mate van gevaar bij het aanvallen

van een volwassen beer van welke soort ook — maar drie! Zelfs de takin voelde geen neiging zulk een zware taak op zich te nemen. De kudde sloeg snel een anderen weg in. Door een kwart mijl op hun pad terug te keeren was het mogelijk een ander pad in te slaan, gemaakt door de houthakkers, dat hen in de gewenschte richting zou brengen.

Zoo gebeurde het dat bij een scherpe bocht op de steilste plek en op een punt waar het pad op z'n smalst was en als een spinneweb langs een muur langs de berghelling was gespannen — de stier, die de leider was, plotseling bleef stilstaan. Hij moest wel. Hij keek strak in de rustige, grijze oogen van den jager, op nog geen zes meter afstand.

De toestand was ietwat opwindend.

Niemand dan een vogel zou dit pad aan eenigen kant hebben kunnen verlaten — recht op, recht neer! Geen van beiden kon terugkeeren; en als een van beiden voortliep, zou iemand gekwetst moeten worden.

De stilte, die volgde, was gelouterd en rein.

De Dood waardeerde rond, wachtend om toe te springen.

De dubbele vlam van het zware Express geweer scheen de heele wereld van stilte om de ooren van den jager te doen ineensstorten. En het gezicht van den jager werd langer, en hij hijgde. Zijn gelaat werd grijsbleek. Rimpels kwamen om zijn oogen. Hij werd in seconden tien jaar ouder.

Er was niets gebeurd. Daar zat juist de knoop.

De jager had beide loopen afgevuurd, bijna tegelijkertijd.

Hij had niet gemist. Mannen als hij, missen niet. En toch had de stiertakin door niets doen zien dat een der kogels hem had getroffen. Hij had zich zelfs niet bewogen.

Hij stond daar alleen, als een reusachtig blok beeldhouwwerk, in zwart en brons, onbewegelijk.

Niettemin was hij doodelijk getroffen, en hij wist het. Seconden liepen om het hardst met zijn kracht tegenover den vijand. In een oogenblik moest hij den afstand van hem tot den vijand afgemeten hebben en den tijd welken hij noodig had om daar te komen, en begrepen hebben — waarschijnlijk voor het eerst en zeer zeker voor de laatste maal in zijn meedoogenloos, woest leven — het feit dat hij machteloos was.

Ik vind hetgeen hij deed heerlijk. Het was zoo verheven, zoo grootsch, zoo typisch voor het dier.

Hij keerde zich om, hij uitte een kreet van alles beheerschende woede, en liet zich toen hals over kop over den rand van het pad vallen — den Dood tegemoet. Oogenblikkelijk — en dit was misschien het meest verheven van alles — keerde de heele kudde zich om als één lichaam, met absolute gehoorzaamheid aan de wet der kudde, en volgde hem blindelings in het Niet.

De jager stond daar als uit steen gehouwen — naar de uitdrukking van zijnforsch gelaat had hij kunnen staren naar het neerstorten van menselijke zielen in de Hel — en hij telde de seconden tot de verre slagen vertelden dat zijn prooi duizend voet lager op de rotsen te pletter was gevallen.

Toen keerde hij langzaam op zijn schreden terug.

— Koninklijk! riep hij uit.

En dat was alles.

Er was ook niets meer te zeggen. Hij had den toestand en het karakter van den takinstier in één woord genoemd. Het was het woord, dat den hoeksteen kroonde van zijn leven — en zijn dood.

(Wordt vervolgd).

SNEEUWKLOKJES (*GALANTHUS NIVALUS*).

Onze windmolen-typen.

De belangstelling, die het artikel „Onze windmolen-typen” gevonden heeft, doet ons hopen, dat onze lezers ons zullen willen helpen een volledige lijst van nog in ons land bestaande molens der meest zeldzame typen samen te stellen.

Tot dusverre zijn ons bekend:

a. Open standerdmolens.

♣ Bij Ter Apel, Lathum (ons medege-deeld door den heer J. E. Post te 's Gravenhage), Rottevalle, Vorden en Wan-neperveen.

b. Gesloten standerdmolens.

Bij St. Annaland, Baak, Ede, Enk-huizen, Hees, Langbroeksche Wetering, Rucphen, Scherpenzeel.

c. Paltrokmolens.

Te Amsterdam:

De Eenhoorn, het Luipaard en de Otter.

Bij Zaandam:

(Aantal en namen ons nog niet bekend.)

Wie weet er ons meer te noemen? De paltrokmolens hebben, als wij ons niet zeer vergissen, alle een naam. Gaarne vernemen wij ook dezen.

Zoo de belangrijkheid der ontvangen mededeelingen daartoe aanleiding geeft, zullen wij later nog eens het aangevulde lijstje publiceren.